

[ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ]

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ANNA A. KALAITZI

ΣΥΡΡΑΚΟ

Η ΑΕΤΟΦΩΛΙΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

*"Παρακαλώ σε, σταυραητέ,
για χαμηλώσου ολίγο
και δος μου τες φτερούγες σου
και πάρε με μαζί σου
πάρε με απάνω στα βουνά,
τι θα με φάει ο κάμπος".*

K. Κρυστάλλης

Eυτύχησε το Συρράκο να είναι χτισμένο μακριά από οδικές αρτηρίες πολυωνύμναστες. Παρέμεινε μοναχικό και απόμακρο κι έτσι γλίτωσε από την ισοπέδωση του τουρισμού και της "εξέλιξης", διατήρησε την ταυτότητά του αναλλοίωτη. Κυκλωμένο από βαθιά φαράγγια και τραχιές βουνοκορφές, αποκαλύπτει μάλις την τελευταία στιγμή το πρόσωπό του. Γιατί το Συρράκο δεν είναι πέρασμα. **Είναι προορισμός.** Δεν φτάνει τυχαία κανείς εκεί, πρέπει να το θελήσει. Και το πιο σπουδαίο ακόμα: πρέπει να ξέρει γιατί πάει και τι προσδοκά να βρει σ' αυτό τον τόπο. Είναι η αγνή φύση των Τζουμέρκων και της Πίνδου. Είναι οι πνοές του αγέρα, που κατεβαίνουν ψηλά από τις Περιστεριώτικες κορφές. Είναι τα βιοκοτόπια κι οι οραχούλες, που κάθε καλοκαίρι αντιλαλούν απ' τα γαυγίσματα των σκύλων που φυλάγουν τα κοπάδια, απ' τους τυμπάνη τα περίτεχνα σφυρίγματα κι απ' τους γλυκύτατους ήχους των χιλιάδων κουδουνιών. Είναι τα ζέματα, οι χαράδρες και οι κρυστάλλινες πηγές, μέσα κι έξω απ' το χωριό. Μα πάνω απ' όλα είναι η ψυχή αυτού του τόπου, περήφανη κι αγέρωχη σαν τις ψηλές βουνοκορφές, σκληρή, καρτερική και ανθεκτική σαν τη σιμιλεμένη πέτρα των υπιτιών του, φιλόξενη, ευλαβική και ευαίσθητη, όπως αρμόζει σε όσους μιλάνε κάθε μέρα με τη φύση και τη γη.

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ : ΣΥΡΡΑΚΟ

Είναι αλήθεια, πως άργησαν πολύ τα βήματά μας να πάρουν τις ανηφορικές στροφές για το Συρράκο. Ως τώρα είχαμε φτάσει μόνον ως το άλλο ονομαστό πετρόχτιστο χωριό, τους **Καλαρρύτες**. Αν και αθέατο πίσω από βουνά, το Συρράκο ήταν στην ουσία δίπλα μας, σε

απόσταση αναπνοής.

Μάλις μιας ώρας δρόμος το χωρίζει από τους Καλαρρύτες, μ' ένα ωραίο μονοπάτι που κάποιες στιγμές ισορροπεί επικίνδυνα στις ίλιγγιώδεις κόψεις του μεγαλόπρεπου φαραγγιού του **Χρούσια** ποταμού. Δεν το τολμήσαμε. Προβάλαμε την έλλειψη χρόνου σαν βολική δικαιολογία. Κι ούτε μπήκαμε στον κόπο να οδηγήσουμε τα 20 δύσκολα μα τόσο συναρ-

παιστικά αισφάλτινα χιλιόμετρα, που κάνουν κύκλους μέσα στο φαράγγι και συνδέουν τα δύο χωριά. Έτοι το Συρράκο παρέμεινε για χρόνια τόπος άγνωστος, επιθυμία ανεκπλήρωτη ...

Στις αρχές του Σεπτέμβρη ένα τηλεφωνήμα συνδρομήτριας του περιοδικού από την Αθήνα κατάφερε να ταράξει την ακινησία της μνήμης μας για το Συρράκο, μας γέμισε με νοοταλγία ακατανίκητη γι' αυτή την θυλακή ηπειρώτικη γωνιά. Μιλούσε με τόσο ενθουσιασμό για τη μαγεία του τόπου και την φιλοξενία των ανθρώπων, που το ίδιο απόγευμα τηλεφωνούσαμε στον Ξενώνα του **Μπήτσιου**, στο Συρράκο.

- Θάναι μεγάλη μας χαρά να σας φιλοξενήσου-

χάρη τα διαδοχικά χωριά που μας αναφέρει ότι θα συναντήσω, έχοντας ως αφετηρία είτε την Μπαλντούμα είτε τα Ιωάννινα. Το βλέμμα μου ωστόσο παραμένει καρφωμένο σε μια χωμάτινη ορεινή διαδρομή, που ξεκινάει λίγο έξω από το Μικρό Περιστέρι και ύστερα χάνεται μέσα στα βουνά. Το τέρμα της είναι το Συρράκο.

- Δεν σας συνιστώ αυτό το δρομολόγιο, προσπαθεί να μας μεταπείσει ο Παναγιώτης. Είναι δρόμος μοναχικός και έσημος, χωρίς χωριά, σκαρφαλώνει σε μεγάλα υψόμετρα, ανάμεσα σε υψίπεδα και πορνφές που ξεπερνούν τα 2000 μέτρα. Μπορεί από τις βροχές να είναι δύσβατος ή και αδιάβατος ακόμα, από πιθανές κατολισθήσεις. Και πάντα υπάρχει ο φόβος

Πάνω από το Συρράκο είναι γυμνά από δάση τα βουνά. Καλύπτονται από βοσκοτόπια, που η έκτασή τους υπολογίζεται στα 36.000 στρέμματα.

με, απαντάει με περίσυνια εγκαρδιότητα η **Πόπη Μπήτσιου**.

Παραλλήλα ο σύζυγός της **Παναγιώτης** μας δίνει λεπτομέρειες για την ευχερέστερη πρόσβασή μας στην περιοχή. Παρακολουθώ στο

να χαθείτε.

Άθελά του ο Παναγιώτης είχε απαριθμήσει τα πειστικότερα επιχειρήματα, όχι για να μας αποτρέψει αλλά για να μας προκαλέσει ακόμη περισσότερο.

- Άλλωστε, δεν θάναι η πρώτη φορά που θα χαθούμε στην Ελλάδα, του απαντώ γελώντας.

Μικρό Περιστέρι, ανεφοδιασμός σε καύσιμα, δυόμιση χιλιόμετρα μετά εγκαταλείπουμε οριστικά την Εθνική Οδό Μετούβου-Ιωαννίνων, στρίβουμε αριστερά για **Μεγάλο Περιστέρι**, δρόμος ασφάλτινος στενός, ανηφορικός, διασχίζουμε τον Αραχθό, πινακίδα αριστερά για Καλαρρύτες, μικροί οικισμοί **Καστρί** και **Καρυόφυτο**, αρχίζει ο χωματόδρομος. 10 χιλιόμετρα μετά την Εθνική συναντάμε ένα ξωκλήσι, στρίβουμε δεξιά και μετά από πεντέμιση χιλιόμετρα βρίσκουμε μπροστά μας πέτρινη στάνη και ποτίστρα. Είναι απόγευμα. Μερικοί βιοσκοί επιβιβάζονται σ' ένα αγροτικό και ετοιμάζονται ν' αναχωρήσουν. Στη θέα του ξένου, άγνωστου στην περιοχή αυτοκινήτου, σταματάνε,

- Για πού με το καλό βρε πατριώτες;
- Για το Συρράκο, καλά δεν πάμε;
- Καλά πάτε αλλά προσέξτε μη χαθείτε. Αυτός ο δρόμος βγάζει και στους Καλαρρύτες.

Τευσεράμιση χιλιόμετρα μετά τη στάνη και τη συνάντηση μας με τους κτηνοτρόφους, συναντάμε την χαρακτηριστική κλειστή αριστερή υπρόφρη που μας έχουν περιγράψει. Την ακολουθούμε χωρίς διασταγμό, αποφεύγοντας την ευθεία. 700 περίπου μέτρα παρακάτω προβάλλει μια νέα στάνη στ' αριστερά του δρόμου και, ένα σχεδόν χιλιόμετρο μετά, βρισκόμαστε μπροστά σε μια διασταύρωση. Ο δρόμος διχάζεται, ένα τμήμα του συνεχίζει λοξά αριστερά, ενώ το άλλο στρίβει δεξιά.

- Και τώρα πού πάμε; ρωτάει η Άννα.
- Ιδού το δίλημμα, της απαντώ. Αν αυτή είναι η βασική διακλάδωση που σημειώνει ο χάρτης, πρέπει να στρίφουμε δεξιά προς Συρράκο. Απ' ότι μπορώ να διακρίνω όμως, ο δρόμος δείχνει να εκτρέπεται υπερθολικά προς τα δεξιά. Πιστεύω βάσιμα, πως δεν έχουμε φτάσει ακόμα στο κομβικό σημείο, που διακλαδίζεται δεξιά για Συρράκο και αριστερά για Καλαρρύτες. Αν όμως δεν το συναντήσουμε μετά από 3-4 χιλιόμετρα, θα επιστρέψουμε. Μ'

Γυμνοί όγκοι ορεινοί, δρόμοι έρημοι σε χαράδρες και πλαγιές, ένα τοπίο με συγκλονιστική λιτότητα.

Κάνει φιλότιμες προσπάθειες να μιν περιγράψει το ακριβές δρομολόγιο μέσα στα βουνά, υπάρχει όμως αρκετή ασάφεια στα λόγια του, πρόγμα αρκετά συνηθισμένο σε ανάλογες περιπτώσεις. Τους αποχαιρετάμε και συνεχίζουμε. Έχω την αίσθηση, πως ο άνθρωπος στερείται μεταδοτικότητας. Την περίπτωση να στερούμαι νοημοσύνης την αποκλείω εντελώς.

- Κατάλαβες τι σου είπε; με ρωτάει ανήσυχη η Άννα.

- Φυσικά, την καθησυχάζω. Άλλωστε έχουμε και χάρτη. (Λίγο αργότερα θα διαπίστωνα - αρκετά καθυστερημένα όμως- τη χρησιμότητα του χάρτη).

Ο δρόμος αρχίζει ν' ανηφορίζει αισθητά, το οδόστρωμα γίνεται όλο και περισσότερο πετρώδες, το ελαφρύ 4X4 χροπηδάει συνεχώς, η διαδρομή παύει να ενδείκνυται για συμβατικό αυτοκίνητο. Ολόγυρά μας το οπτικό πεδίο γεμίζει με γυμνούς ορεινούς όγκους και χαράδρες, το τοπίο είναι ερημικό και αφιλόξενο, μας γεμίζει μελαγχολία, αποτελέει όμως μια παράξενη γοητεία.

αυτό λοιπόν το σκεπτικό προτείνω να συνεχίσουμε αρχικά προς τ' αριστερά.

Βρισκόμαστε ήδη σ' ένα από τα υψηλότερα σημεία της διαδρομής, στις δυτικές υπώρειες του όρους **Λάκκιος**, γνωστού ως **Περιστέρι**. Η πανύψηλη κορυφή του, με υψόμετρο 2.295 μέτρα ορθώνται επιβλητικά, πολύ κοντά μας στ' ανατολικά. Απέραντα βιοσκοτόπια ολόγυρά μας, με αλλεπάλληλα ομαλά οροπέδια και πλαγιές, ένα ανάγλυφο ήπιο και γλυκύτατο. Την ειρηνική αυτή εικόνα συμπληρώνουν μικρά κοπάδια από πρόβατα που βόσκουν ήσυχα και αμέριμνα. Ένα υπέροχο παγωμένο νερό ξεπηδάει με δυνατή φοή μέσα από χοντρό λάστιχο, ακριβώς δίπλα στο δρόμο. Η ύπαρξη τόσου νερού στα μέσα Σεπτέμβρη σ' αυτό το υψόμετρο είναι απίστευτη. Το ίδιο φαινόμενο επαναλαμβάνεται και λίγο πιο κάτω, όταν νέα ροή νερού εμφανίζεται μέσα από μια πετρώδη και - φαινομενικά - κατάστεγη γεματιά.

Δυόμιση χιλιόμετρα μετά τη διασταύρωση περνάμε δίπλα από μια μεγάλη στάνη, που περιβάλλεται σε στρατηγικά σημεία από

σκιάχτρα. Από μακριά μοιάζουν με ακίνητους τοιμπάνους, που ακουμπούν στις γκλίτες τους. Είναι μια ευφυής επινόηση των κτηνοτρόφων, για να κρατούν τους λύκους μακριά από τα μαντριά τους. Ήδη όμως η απόσταση από την διασταύρωση μεγαλώνει, είναι φανερό πως **εκείνη** αποτελούσε το κομβικό σημείο της διαδρομής μας. Η επιβεβαίωση έρχεται από δύο κτηνοτρόφους, ένα χιλιόμετρο πιο κάτω.

- *Kai γιατί να πισωγρίσετε; Καλύτερα να συνεχίσετε προς Καλαρρύτες. Μετά σας περι-*

σκύλο. Την καλησπερίζουμε ευγενικά και της ξητάμε να την φωτογραφίσουμε. Έκπληκτη αρχικά από την πρότασή μας η γριούλα, αντιδρά αρνητικά.

- *Πώς να με φωτογραφίσετε έτσι που είμαι;*
- *Έτσι έχει αξία, την παρατρύνω, με τα ρουχά του βουνού.*

Την ευχαριστούμε και την αφήνουμε στη γαλήνη του δειλινού. Ο σκύλος πάνω της εξακολουθεί να παραμένει ατάραχος.

Κάποια στιγμή, 12 χιλιόμετρα μετά το κομβικό σημείο που έγινε το λάθος, συναντάμε

Στο δρόμο για το Συρράκο δεσπόζει η κορυφή του όρους Λάκμος ή Περιστέρι.

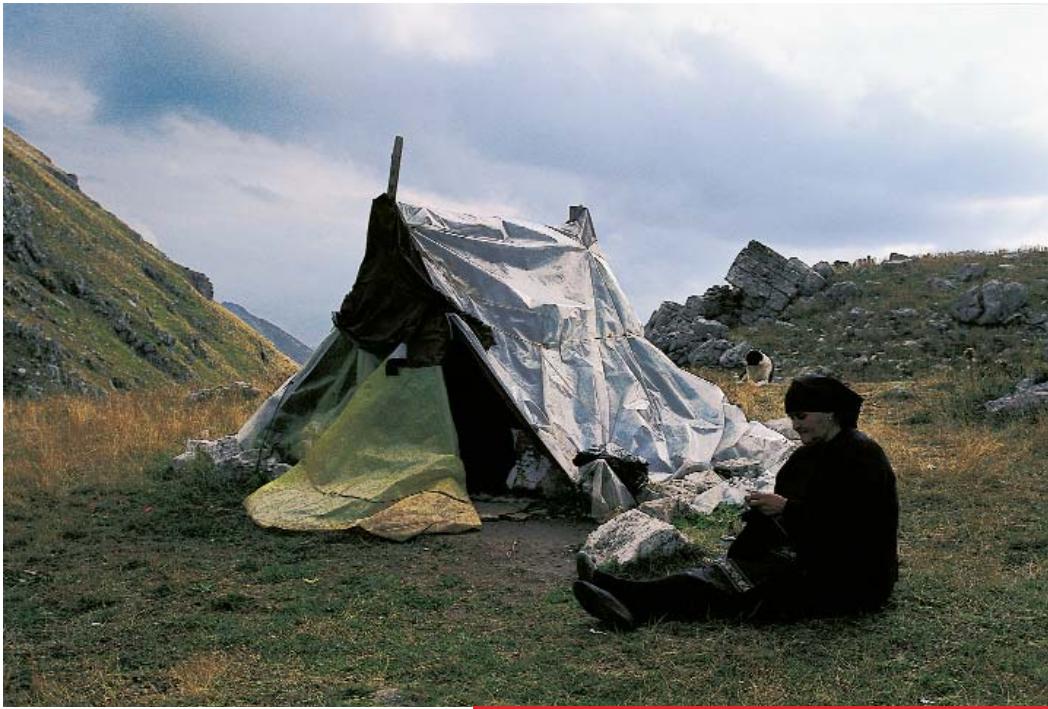
μένει άσφαλτος.

- *Να λοιπόν, που οι προβλέψεις μου αποδείχτηκαν σωστές, λέω στην Άννα.*

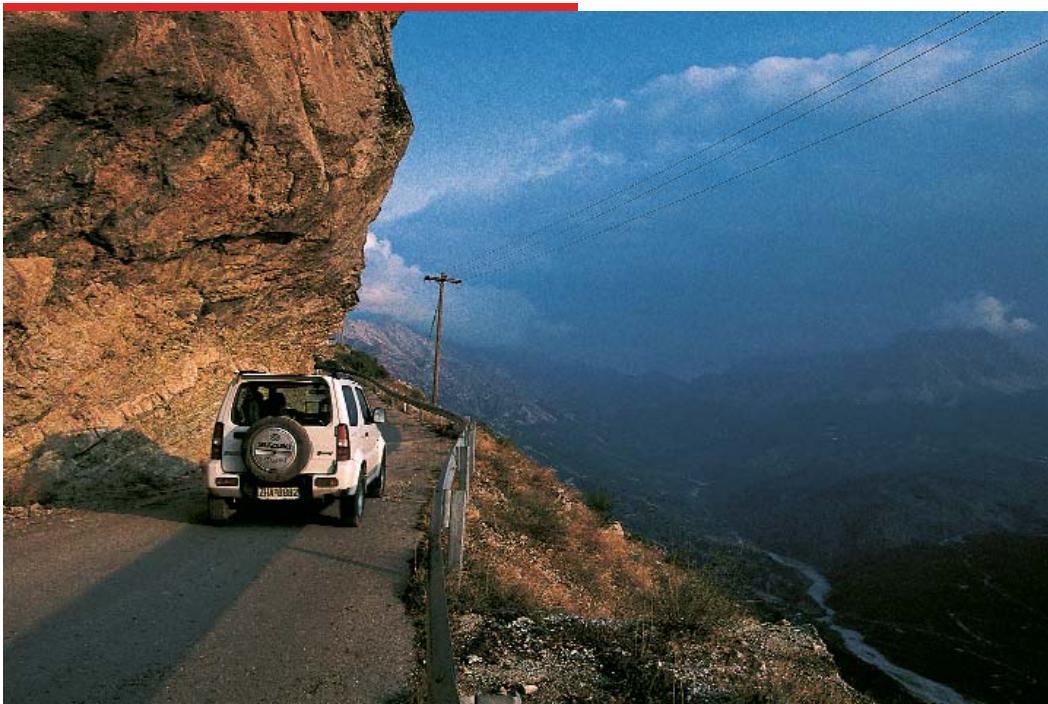
- *Ναι, ακριβώς όπως οι προβλέψεις του Μαντείου των Δελφών, μου απαντάει.*

Ήρεμοι πια, συνεχίζουμε την άγνωστη αυτή και εξαιρετικά ενδιαφέρουσα διαδρομή προς Καλαρρύτες. Δύο χιλιόμετρα μετά, μια απροσδόκητη εικόνα προβάλλει μέσα σ' αυτή την ερημιά. Καθιυμένη κατάχαμα, μπροστά σ' ένα ταπεινό καλυβάκι, μια γριούλα πλέκει το εργάχειρό της. Μοναδική της συντροφιά, μερικά μέτρα πιο πίσω, ένα συμπαθητικό τσομπανό-

για πρώτη φορά μια πινακίδα, με ένδειξη αριστερά προς Τρίκαλα(!) και ευθεία στα 5 χλμ. προς Καλαρρύτες. Βρισκόμαστε ήδη σε γνωστά εδάφη, από την προηγούμενη επίσκεψή μας στο ωραίο χωριό. Κατηφορίζουμε τον ενοχλητικό χωματόδομο, περνάμε έξω από το χωριό χωρίς να σταματήσουμε και, επιτέλους, μετά από τόσες ώρες, ξαναβρίσκουμε την άσφαλτο. Εννιάμιση χιλιόμετρα μετά ανηφορίζουμε δεξιά για το Συρράκο, με τον μεγαλειώδη Όγκο των Τζουμέρκων, απέναντί μας. Το πολύωδο ταξίδι πλησιάζει προς το τέλος του. Περνάμε με δέος κάτω από έναν

Η γριούλα επάνω στα βουνά, με μόνη συντροφιά το εργόχειρο και το σκύλο της.
Εικόνα βγαλμένη από άλλες εποχές.
Ο πελώριος βράχος πάνω από το δρόμο μοιάζει με φυσικό πέρασμα που οδηγεί
προς το Συρράκο

θεόρατο βράχο, που μοιάζει να ισορροπεί απειλητικά πάνω απ' τα κεφάλια μας. Είναι σαν να διαβαίνουμε μια πελώρια πύλη, που όρθιωσε η φύση πριν απ' το Συρράκο. Λίγα λεπτά αργότερα, στην καμπή του αυχένα, ο βόρειος ορίζοντας ξανοίγει. Το πέτρινο αυτό αριστούργημα που ονομάζεται Συρράκο, προβάλλει απέναντί μας, βυθισμένο στη σκιά.

Χτισμένο στα 1864 με την παραδοσιακή Συρρακιώτικη αρχιτεκτονική το αρχοντικό της οικογένειας Μπήτσιου στεγάζει από τα Χριστούγεννα του 2001 τον υπέροχο ομώνυμο ξενώνα.

Οι αυστηροί ορθογώνιοι όγκοι των σπιτιών του καταλαμβάνουν ασφυκτικά κάθε σπιθαμή γης της απότομης πλαγιάς. Μερικά χιλιόμετρα προς τα νοτιοανατολικά μας αποκαλύπτει την παρουσία του το δίδυμο πετρόχιτιστο χωριό, οι Καλαρρύτες, πιο επίπεδοι, πιο

απλωμένοι και φωτισμένοι για λίγο ακόμη από τον ήλιο που ετοιμάζεται να δύσει. Καθώς κατηφορίζουμε, τηλεφωνούμε τους φίλους μας που μας περιμένουν.

- Σας βλέπουμε απέναντί μας, λέει χαρούμενα η Πόπη. Πριν φτάσετε στην είσοδο του χωριού, στρώψτε τον δρόμο αριστερά, όπως δείχνει η πινακίδα.

Στρίβουμε όπως μας λέει αριστερά, για 500 μέτρα κινούμαστε σε άσφαλτο και μετά, για 1,7 χλμ. σε βατό χωματόδρομο. Η Πόπη και ο Παναγιώτης μας υποδέχονται στον χώρο στάθμευσης, πάνω από τον ξενώνα.

ΣΤΟΝ ΞΕΝΩΝΑ ΤΟΥ ΜΠΗΤΣΙΟΥ

Μετά από τόσες ώρες θα είστε κονρασμένοι και πεινασμένοι, λέει ο Παναγιώτης. Ελάτε λοιπόν να πιούμε ένα τσιπουράκι, να συνέλθετε.

Ο αύλιος χώρος του ξενώνα είναι πλακόστρωτος και έχει αναπτυχθεί σε διαφορετικά επίπεδα, που δημιουργούν μικρούς ιδιωτικούς χώρους, έτοι ώστε η κάθε συντροφιά επισκεπτών να έχει αυτοτέλεια. Οι χώροι αυτοί είναι διάσπαρτοι, είτε σε σκιερά σημεία της αυλής είτε σε θέσεις με ανοιχτό ορίζοντα. Επιλέγουμε ένα τέτοιο μπαλκονάκι με θέα εκπληκτική στ' αντικρινά βουνά. Δίπλα μας ακριβώς, σε κάθε φύσημα του αέρα, μας

ακουμπούν τα βαρυφορτωμένα με κυδώνια κλαδιά μιας κυδωνιάς. Κάτω από το μπαλκονάκι εκτείνεται ένας χώρος με περιποιημένο λαχανόκηπο, ενώ στο βάθος της αυλής μια κρανιά είναι γεμάτη με τους ώριμους και γευστικότατους καρπούς της. Από κάθε

σημείο του αύλειου χώρου ξεποιβάλλουν πολύχρωμα λουλούδια κι ευωδιαστόι βασιλικοί, φυτεμένα σε γλάστρες, στο έδαφος ή σε παπιτάλαια πέτρινα γουδιά, που έχουν μετατραπεί σε γλάστρες απ' την Πόπη. Μέσα σ' αυτό το ειδυλλιακότατο περιβάλλον ορθώνεται ο επιβλητικός όγκος του ξενώνα, ενός αρχοντικού, χτισμένου το 1864 από τους έμπορους πρόγονους της Πόπης. Μεγάλες αψίδες στην πρόσυφη δίνουν πλαισιούτητα και χάρη στην λίθινη φρουριακή κατασκευή του τριώροφου οικοδομήματος, ενώ μια σειρά από παράθυρα γεμίζουν με άφθονο φως το ευωτερικό του.

Το ισόγειο είναι ένας χώρος εκπληκτικός, που δταν ολοκληρωθεί, θα αποτελέσει ιδανική αίθουσα συγκέντρωσης για τους επισκέπτες του ξενώνα. Στον πρώτο όροφο κυριαρχούν δύο μεγάλοι χώροι με τζάκια και κουζίνες, επιπλωμένοι παραδοσιακά, που μπορούν να φιλοξενήσουν 3-4 άτομα ο καθένας. Τέλος τον δεύτερο όροφο καταλαμβάνουν τρία εξαι-

ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΣΤΑΝΕΣ ΤΟΥ ΣΥΡΡΑΚΟΥ

"Θέλω η βρυσσούλα, η φεματιά, παλιές γλυκές μου αγάπες, να μου προσφέρουν γιατρικό τ' αθάνατα νερά τους".

K. Κρυστάλλης.

Πριν χαράξει η μέρα είμαστε στο πόσιμο τον τόπο είναι μεγάλη. Αφηφώντας τη διαπεραστική ψύχρα καθόμαστε στο μπαλκονάρι της αυλής. Σε δύο λεπτά εμφανίζονται οι οικοδεσπότες μας.

- *Με την κούραση που είχατε χθες βράδυ, περίμενα να ξυπνήσετε το μεσημέρι, λέει ο Παναγιώτης. Εγώ πάντως δεν σκοπεύω να σας ταλαιπωρήσω. Θα κινηθούμε χαλαρά μες το Συρράκο.*

- *Θα προτιμούσαμε να γνωρίσουμε αρχικά την περιφέρεια, του απαντάω. Άλλωστε ένα σημαντικό τμήμα από την χθεσινή διαδρομή παρα-*

Αύρα από το παρελθόν στο εσωτερικό των δωματίων του ξενώνα Μπήτσιου.

ρετικά ευρύχωρα δωμάτια, με αυτόνομη θέρμανση, τηλεόραση, ωραία επίπλωση και θέα ανεμπόδιστη.

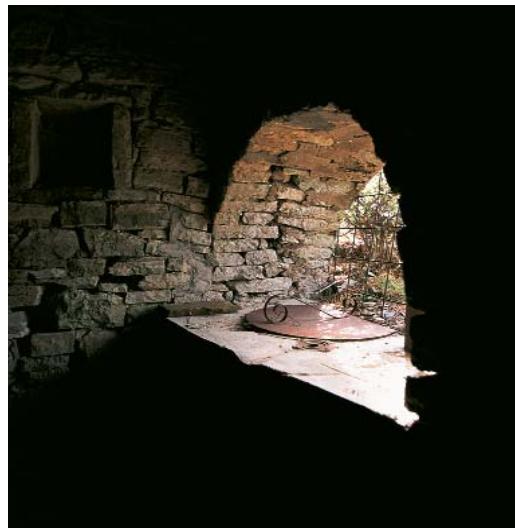
Καθώς πέφτει η νύχτα στο μπαλκονάρι, η ψύχρα στο υψόμετρο των 1150 μέτρων γίνεται αισθητή, αυτό δύναται να καθόλου δεν επηρεάζει την απόφασή μας να παραμείνουμε στο ύπαιθρο. Άλλωστε μετά από λίγο, ο καθάριος σκουρόχρωμος ουρανός φοράει την εκθαμβωτική στολή του, διακοσμημένη με μυριάδες διαμαντάκια. Το ουρανόζουμε τα ποτήρια μας με το θαυμάσιο τοιπούράκι του Παναγιώτη και επιτρέπουμε στους εαυτούς μας να απολαύσουν τις εξαρχετες λιχουδιές που μας φέρνει η κυρά-Πόπη: παραδοσιακή ηπειρώτικη τυρόπιτα, εκπληκτική κοτόπιτα με γέμιση καυσεριού και πιπεριάς, νοστιμότατα κανελόνια, ντόπιο τυρί και ντομάτες απ' τον κήπο.

- *Κρατήστε λίγο χώρο, γιατί μετά θα σας φέρω αργά στο φούρνο με πατάτες, λέει η οικοδέσποινα μας και προς στιγμήν έχουμε την εντύπωση, πως αυτειεύεται. Ευτυχώς κανείς μας δεν ενδίδει στον πειρασμό κι έτοι η πρώτη νύχτα στο Συρράκο κυλάει με απόλυτη γαλήνη.*

μένει για μας άγνωστο.

Έρχεται η Πόπη με τα καφεδάκια και το πλούσιο πρωινό. Μακριά στο βάθος του νότιου ορίζοντα φαίνονται οι κορυφές του Ξεροβουνίου και των Τζουμέρκων. Ξεκινάμε χωρίς καθυστέρηση. Η Πόπη εγκαταλείπει κάθε της δουλειά και έρχεται μαζί μας, γεμίζοντας μια σακούλα με πίτες και διάφορα καλούδια.

Ένα χιλιόμετρο μετά την παρακαμψή προς τον ξενώνα ανηφορίζουμε δεξιά τον χωματόδορο προς το βουνό και μετά από 500 μέτρα συναντάμε το πετρόχυτο εκκλησάκι του **ΑϊΓιώργη**. Στον πλακόστρωτο αύλειο χώρο μενούμε έκθαμβοι από το υπερθέαμα που μας κυκλώνει από παντού. Στα νότια ο φοβερός ορεινός όγκος των Τζουμέρκων και στους κατάφυτους πρόποδές τους τα Πράμαντα. Πιο μακριά το Ξεροβούνι και στα βόρεια τα γυμνά Συρρακιώτικα και Καλαρρύτικα βουνά. Κάτω χαμηλά, ως το βάθος του νοτιοδυτικού ορίζοντα εκτείνεται η απέραντη κοιλάδα του Καλαρρύτικου, παραπόταμου του Αράχθου. Ακόμα και από τόσο ψηλά ακούγεται ο ήχος του νερού.

Το εκκλησάκι του Αϊ-Γιώργη, δημοφιλέστατο στους κατοίκους των Καλαρρυτών και του Συρράκου.

Το εκκλησάκι του Άι-Γιώργη είναι τόπος ιδιαίτερα αγαπητός για τους κατοίκους των δύο χωριών. Από εδώ περνούσε παλιά το καλντερόμι που συνέδεε τον τόπο με τα Γιάννενα και εδώ ξεποιβόδιζαν και υποδέχονταν τους ξενιτεμένους, με την άφιξή τους να γίνεται γνωστή από τον χτύπο της καμπάνας. Το εκκλησάκι φέρει στον εξωνάρθηκα χρονολογία 1817 και αναστηλώθηκε το 1940 από τον Βασιλειο Νίκα. Ας χαρούμε όμως για λίγο την γλαφυρότατη γραφή του Κώστα Κρυστάλλη για το εκκλησάκι του Άι-Γιώργη και την περιοχή του.

"Το εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου έκτισαν προ δύο εκατονταετηρίδων οι Συρρακιώται και Καλαρρυτιώται από κοινού, ως κοινόν προσευχητήριον δια τους ταξιδεύοντας εξ αυτών. Διότι τον Αγιον τούτον θεωρούσιν ως προστάτην της στράτου των. Την 23ην Απριλίου πανηγυρίζουσιν ενταύθα φαιδρότατα οι Συρρακιώται και Καλαρρυτιώται, ότε οι νεανίες αυτών συνηθίζουσι να αδελφοποιούνται (γίνονται βλάμηδες, μπράτμιοι, αδελφοποιοί)". Για την ράχη του Αγ. Γεωργίου γράφει ο Κρυστάλλης, ότι "ενίστε πάπτει τοσαύτη χιών, ώστε διακόπτεται εντελώς επί δύο και τρεις μήνας ή συγκοινωνία. Διότι εκτός του μεγάλου ύψους της είναι εκτεθειμένη πολύ και εις τον άνεμον η ράχις του Αγ. Γεωργίου και ιδία εις τον Βορράν, ον οι εγχώριοι καλούσι Μπάρον,

ως πνέοντα εκ του ομωνύμου όρους εφ' ον κείνται οι Καλαρρυτώται. Ενταύθα συναντώνται και ερίζουσι την κυριαρχίαν οι άνεμοι πάντες και δεν απολείπει η ανεμοθύελλα, όπως εις τον Μαλέα της Λακωνίας δεν απολείπει η τρικυμία ποτέ".

Περιγράφοντας τις εντυπώσεις του από την περιοχή ο Κρυστάλλης σημειώνει:

"Ηδη ευρισκόμεθα παρά τον Άγιον Γεώργιον. Απέχομεν οκτώ περίπου ώρας των Ιωαννίνων και μίαν μόνη των Καλαρρυτών και του Συρράκου. Και είμεθα επί της Πίνδου, εις ύψος 1500 περίπου μέτρων υπέρ την επιφάνειαν της θαλάσσης. Έμπροσθέν μου ανοίγονται ήδη σκηνογραφίαι άγριαι, επιβλητικά, φοβερά, με κορυφάς χιονοσκεπείς, με δάση πανάρχαια σκυθρωπά, με κορμινούς υψηλούς, με βράχους γιγαντιαίους, με χαράδρας βαθείας, με άγρια ζώα και άγρια όρνεα. Αι κάπωθι κοιλάδες και οι ποταμοί μοι φαίνονται άβυσσοι βαθύταται. Όπισθεν προς την Πίνδον βλέπω μεταξύ φαράγγων τας δύο μεγάλας βλαχικάς χωμοπόλεις, Καλαρρυτώταις και Συρράκον, ως δύο δίδυμα αδέλφια. Απότομοι και οδοντωταί αι κορυφαί των Τζουμέρκων εγείρονται εν τη παρδία του θεατού το τραχύ και άγριον ορεινόν αίσθημα, το οποίον εγείρει η θέα των μυστηριώδων πύργων του Μεσαίωνος. Η ουρανογείτων και χιονοσκεπής εν πολλοίς κορυφή της Κακαοδίτσας εμπνέει την αγέρωχον και

την μεγαλοπρέπειαν εκείνην, την θείαν, ήτις φαίνεται διακεχυμένη εἰς τα κλέφτικα τραγούδια του λαού. Αἱ δ' ομαλαὶ καὶ χλοεραὶ κλιτύες των βουνών του Συρράκου, αλλαχού μεν δασώδεις, αλλαχού δ' απεψηλωμέναι, με ολίγας ξώνας κορημνώδεις κατά τας ἀκρας, διασχίζομεναι υπό πλήθους ρυακίων καὶ κοσμούμεναι υπό πλουνίων ποιαινίων, τι ἄλλο δύνανται να εμπνεύσωσιν, ειμὴ τα περιπαθέστατα εκείνα ἀσματα του αγροτικού βίου του Ηπειρωτικού λαού καὶ ιδίᾳ τα περιώνυμα των Ιωαννίνων ερωτικά δίστιχα;"

Εγκαταλείπουμε το μεγαλειώδες τοπίο του Αϊ-Γιώργη και ανηφορίζουμε τις ήπιες κλίσεις του αξιόπιστου χωματόδρομου. Κάτω χαμηλά αγναντεύουμε την κάτοψη του Συρράκου, σαν να βρισκόμαστε σε αεροπλάνο. Έξι περίπου χιλιόμετρα πιο πάνω φτάνουμε στη Στάνη του Κόρακα, με την ομώνυμη βρύση κάτω από το δρόμο. Ένα κολοσσιαίων διαστάσεων και εκπληκτικά όμορφο λευκό τυομπανόσκυλο γαυγιζει για λίγο, έτοι για να τηρήσει την παράδοση, γενικά όμως είναι πολύ φιλικός και συμπαθητικός και το αποδεικνύει κου-

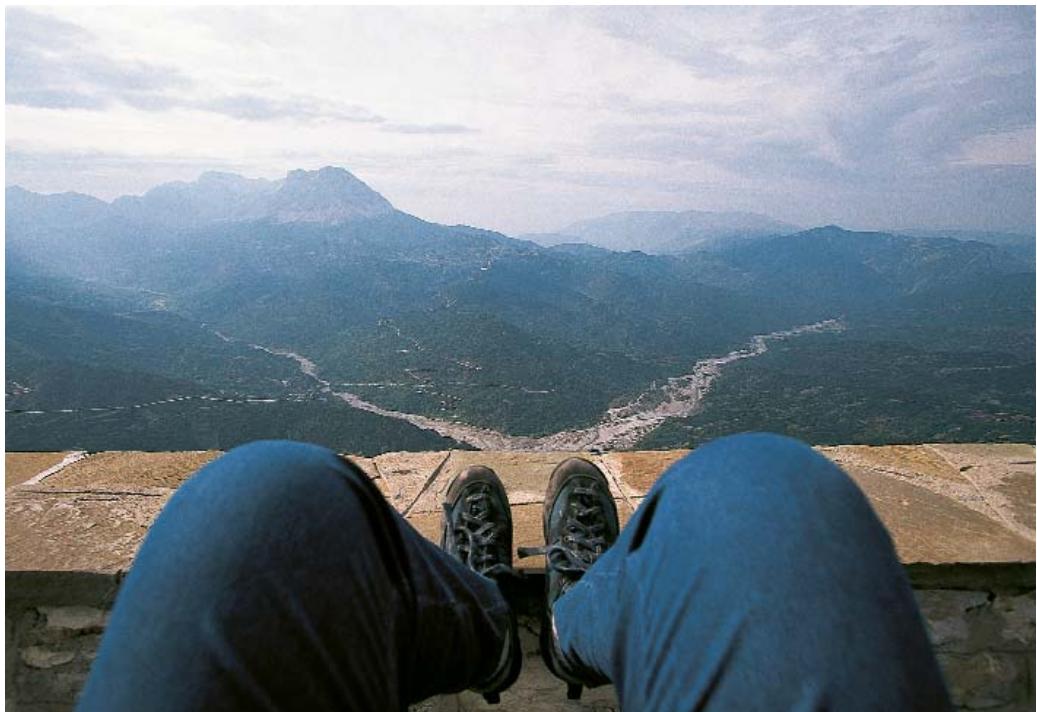
νώντας την ουρά του. Τον δρόμο διασχίζουν πολλά ρυάκια και μικρορρέματα, που καταλήγουν όλα στο φαράγγι του Χρούσια.

Στο 9ο χιλιόμετρο της διαδρομής μας συναντάμε στα δεξιά έναν κατηφορικό δρόμο, που καταλήγει πάλι στο χωριό. Μερικές εκαποντάδες μέτρα πιο πάνω εμφανίζεται η Κρύα Βρύση. Είναι εντυπωσιακή η παρουσία του νερού σ' αυτόν τον γυμνό από δέντρα τόπο.

Δύο χιλιόμετρα πιο πάνω η ομορφιά του τοπίου μάς επιβάλλει μία στάση. Βρισκόμαστε σ' έναν αυχένα με υπέροχη θέα προς τα βόρεια, όπου κυρίαρχο χαρακτηριστικό είναι ένα πολύπλοκο ανάγλυφο με πυκνές χαραδρώσεις, ενώ ψηλότερα δειπόζει η κορυφή του Περιστερίου μισοκρυμμένη μες τα σύννεφα. Σ' έναν αντικρυνό αυχένα μόλις διακρίνεται η στέγη και ο λευκός σταυρός από το εξωκλήσι των Αγίων Αποστόλων και πιο κοντά ακόμη διαγράφεται η κόκκινη δίρρυχη σκεπή μιας στάνης. Ο Παναγιώτης τεντώνει το χέρι του και με το δάχτυλό του μου δείχνει ένα σημείο προς τα βόρεια.

- Τον βλέπεις εκείνο τον αυχένα; Εκεί ακοιρώς

Στιγμές χαλάρωσης και απόλαυσης του συγκλονιστικού θεάματος από το εκκλησάκι του Αϊ-Γιώργη.

χάσατε το δρόμο.

Στο 12ο χιλιόμετρο της διαδρομής φτάνουμε στο εξωκλήσι των Αγίων Αποστόλων. Λίγοι τόποι στην περιοχή μπορούν να συγκριθούν με την απέριττη ομορφιά αυτού του αυχένα. Καθώς βγαίνουμε στο υψηλότερο σημείο του και κάνουμε δύο βήματα προς τα δυτικά, η νηνεμία που ως τώρα επικρατούσε στις ανατολικές πλαγιές, χάνεται ως διά μαγείας. Ένας δυνατός ανέμος μας χτυπάει στα πρόσωπα και μας αφήνει έκπληκτους μ' αυτή την αιφνίδια κλιματολογική μεταβολή.

- *Καὶ πουθενά ἄλλον να μην φυσάει, σ' αὐτό τὸν τόπο ἔχει πάντα αέρα, παραπτηρεῖ η Πότη. Εμείς ωστόσο, με τὸ βλέμμα στραμμένο πρὸς τὴ δύση, αποθαυμάζουμε στὸ θάμπος τοῦ οῷζοντα τὸ υπερθέαμα τῆς πόλης καὶ τῆς λίμνης τῶν Ιωαννίνων. Πάνω απὸ τὴν ωραία πρωτεύουσα τῆς Ηπείρου επιβάλλεται μὲ τὸν μακρὸν τὸ ὄγκο τὸ Μιτικέλι, τεράστιο φυσικό τείχος τῆς πόλης πρὸς τὰ βόρεια. Ακριβῶς από κάτω μας ο δρόμος συνεχίζει*

και περνάει από ένα άλλο βλαχοχώρι της περιοχής, το **Βαθύπεδο**.

- *Αντός είναι τὸ Ελληνικό Πανόραμα, λέει με ενθουσιασμό ο Παναγιώτης, καὶ δεν ἔχει ἀδικο.*

Πετρόχιτο και πανέμορφο το εκκλησάκι, πολύ χαμηλό, πρέπει να σκύψει αρκετά κανείς για να μπει στον εξωνάρθηκα και στον κυρίως ναό, που το συνολικό τους μήκος δεν ξεπερνάει τα 7 μέτρα.

Δίπλα του ακριβώς ένα καινουργιοχτισμένο εικονοστάσι με όος πελεκητή πέτρα. Συνεχίζουμε την πορεία μας προς τα βόρεια, με πολύ ισχυρό και ψυχρό βοριά, παρά την ήλιοφάνεια. Απέναντι μας διαγράφεται το περίγραμμα δύο δίδυμων κορυφών, του Τσάρκου και της Φριγονοδάσας, που στα βλάχικα σημαίνει, “αυτή που σε κρυώνει”. Ήδη συναντάμε την Στάνη του Τσάρκου και μετά την Στάνη του Μπλιάρου και οι δύο πετρόχιτυτες.

Στο 17ο χλμ. της διαδρομής μας συναντάμε έναν δρόμο που κατηφορίζει αριστερά. Στον

Το εξωκκλήσι των Αγ. Αποστόλων είναι χτισμένο ιδιόμορφα. Για να προφυλαχθεί από την ορμή των ανέμων, που τον χειμώνα είναι σφοδροί, είναι χωμένο στο έδαφος και η στέγη του εξέχει περίπου ενάμιση μέτρο από την επιφάνεια.

Στις γυμνές πλαγιές, τις χαραδρώσεις και τα υψίπεδα του Περιστερίου, ένα τοπίο λιτό, γεμάτο γοητεία.

χάρη δείχνει αδιέξοδος, ο Παναγιώτης όμως μας πληροφορεί, πως περνάει από την **Μεγάλη και Μικρή Γότιστα** και καταλήγει στην Εθνική Οδό Μετσόβου - Ιωαννίνων. Λίγα λεπτά αργότερα φτάνουμε επιτέλους στην αποφασιτική διασταύρωση που χάσαμε το δρόμο. Βρισκόμαστε μόλις 19 χιλιόμετρα από το Συρράκο, ενώ με την παράκαμψη από τους Καλαρρύτες υποχρεωθήκαμε να διανύσουμε 40!

- *Και μια και φτάσαμε ως εδώ, προτείνω ν' ανηφορίσουμε για λίγο στις πλαγιές του Περιστεριού, λέει ο Παναγιώτης.*

Από το σημείο που βρισκόμαστε είναι πολύ ορατή η χάραξη που διασχίζει τα απότομα

δυτικά πρανή του Περιστεριού. Ο δρόμος είναι δύσβατος και πετρώδης, μετά όμως από τριάμιση χιλιόμετρα μας οδηγεί σ' έναν αυχένα μαγευτικό, με ιλιγγιώδεις γκρεμούς και θέα απεριόριστη προς τα βόρεια. Εκεί στο βάθος διαγράφεται η μεγάλη λίμνη των

Πηγών Αώου, πάνω από το Μέτωπο. Βρισκόμαστε ήδη σε υψόμετρο 2000μ., η κορυφή του Περιστεριού ορθώνται ογκώδης, σε ελάχιστη απόσταση ψηλότερα από μας. Ο δύσκολος όμως δρόμος δεν σταματάει ως εδώ. Συνεχίζει προς τα βόρεια και μετά από 500 μέτρα, κατάσπαρτα από αιχμηρές πέτρες, μας οδηγεί σ' έναν νέο αυχένα με θέα στην φοβερή ΒΑ κόψη της απόκρημνης κορυφής.

200 μέτρα παρακάτω σταματάει ο διοιστικά δίπλα σε μια στάνη. Είναι το έσχατο σημείο, όπου μπορεί να φτάσει τροχοφόρο. Ήδη το τοπίο μάς είναι γνωστό, έχουμε καταλήξει στα δύσβατα υψίπεδα του Αυτροπόταμου πάνω από το Χαλίκι και πίσω από το μοναδικής ομορφιάς οροπέδιο της θρυλικής Βερλίγκας, εκεί όπου ένα χρόνο πριν είχαμε αντικρύσει ένα τμήμα των πηγών του Αχελώου.

Μετά την άγρια ομορφιά του βουνού επιστρέφουμε στα γαλήνια βοσκοτόπια και ξαναπάίροντας τον δρόμο για Συρράκο. 7,4 χλμ. μετά την διασταύρωση συναντάμε την **Πηγή Στέρπα**, μερικές δεκάδες μέτρα κάτω από το δρόμο.

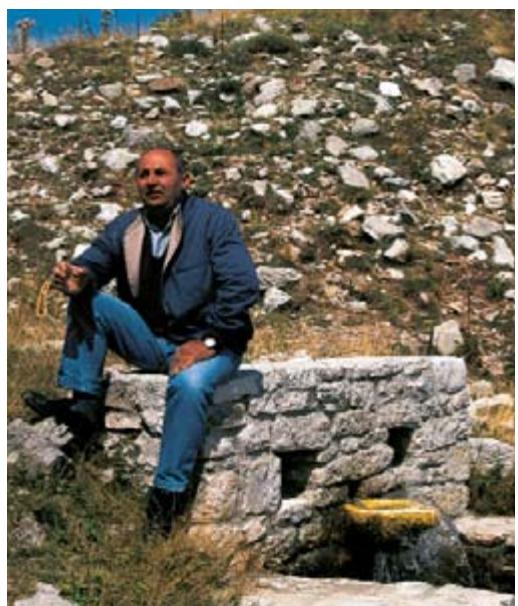
- Εδώ θα κάνουμε τη στάση για το μεσημεριανό μας γεύμα, λέει ο Παναγιώτης.

Δεν θα μπορούσε να γίνει καλύτερη επιλογή. Η βρύση είναι πέτρινη, με ωραία μαρμάρινη

γούρνα. Η ροή του νερού είναι εκπληκτική, απόμιτ ούμως περισσότερο η θερμοκρασία του. Τα χέρια παγώνουν, παραπάνω από δυο-τρεις γουλιές είναι δύσκολο να πιούμε. Γεμίζουμε τα κύπελλα και τ' αφήνουμε στον ήλιο. Σ' αυτό τον ωραίο τόπο, σε υψόμετρο 1700 περίπου μέτρων, απολαμβάνουμε τις λιχουδιές της κυρά-Πότης, με μοναδικό ήχο το αέναο κατρακύλισμα του νερού από το στόμιο της γούρνας. Επιστρέφουμε από τον εναλλακτικό κατηφορικό δρόμο, που μας οδηγεί στο υψηλότερο τμήμα του χωριού, μετά από συνολική διαδρομή 14 χιλιομέτρων, που είναι κατά 5 χιλιόμετρα συντομότερη από τη διαδρομή της ανάβασης.

Καθώς το καλοκαίρι πλησιάζει προς το τέλος του και η τροχιά του ήλιου χαμηλώνει προς τη δύση, η σκιά σκεπάζει το Συρράκο όλο και νωρίτερα. Είναι η σκιά που ρίχνει η συμπαγής κορυφογραμμή, που με κυριότερες κορυφογραμμές την **Μπρέζα** και τον **Κόρακα**, ορώνται σαν γιγάντιο τείχος σε ελάχιστη απόσταση και κρύβει απ' το χωριό τον δυτικό ορίζοντα. Δεν θ' αργήσουν ν' ανάψουν τα πρώτα φώτα του Συρράκου. Λίγη ώρα αργότερα ο ουρανός θ' ανάψει τα δικά του.

Καθισμένος στην Πηγή Στέρπα ο Παναγιώτης Ντόντορος απενίζει τα βοσκοτόπια της πατρίδας του.

Η πρώτη εικόνα κάθε πρωί που αντικρύζουμε είναι τα ροξ ανθάκια από τα φρέσκα αγριοκυκλάμινα, που έχει τοποθετήσει η Πότη μέσα σ' ένα ποτηράκι τυπουρού, στο τραπέζακι δίπλα απ' το κρεβάτι. Είναι μια τόση δα ταπεινή λεπτομέρεια, που δείχνει όμως την ευαισθησία αυτής της Συρρακιώτισσας.

Μετά τα βουκοτόπια, τα βουνά και τα οροπέ-

**Κώστας Κρυστάλλης, ο ποιητής του “Βουνού και της Στάνης”. (Επάνω)
Ένα τμήμα του υπέροχου Συρράκου. Στο κέντρο δεσπόζει το τριώροφο Σχολείο, το επιβλητικότερο κτίσμα του οικισμού.**

δια έρχεται η στιγμή να περιπλανηθούμε στο Συρράκο, αυτή την φημισμένη αετοφωλιά της Πίνδου. Το καλντερίμι αρχίζει αμέσως μετά την πόρτα του ξενώνα. Θα είναι ο μόνιμος και τόσο αγαπητός σύντροφος των βημάτων μας σε κάθε σχεδόν σημείο του χωριού. Άλλωστε οι συμβατικοί δρόμοι στο Συρράκο απουσιάζουν, τα τροχοφόρα δεν έχουν θέση στον οικοδομικό ιωτό του οικισμού, παραμένουν σταθμευμένα στις εισόδους του.

Από τα πρώτα κιόλας λεπτά της περιήγησής μας είναι ορατή η ποιοτική διαφορά. Οι μηχανικοί θόρυβοι είναι άγνωστοι, καυσαέρια δεν μολύνουν την ατμόσφαιρα, ο μόνος θόρυβος προέρχεται από τον ήχο των βημάτων μας. Ήρεμοι και αμέριμνοι, χαιρόμαστε τον περίπατό μας στα στενορρύμια του χωριού θαυμάζοντας στην τοποθεσία “Δύο βρύσες” το ωραίο θολωτό κτίσμα της πηγής με τις δύο πέτρινες γούρνες, που χτίστηκε από τον μεγαλέμπιο Συρρακιώτη **N. Πάλιο** το 1876. Πιο κάτω συναντάμε το μεγάλο σπίτι του ποιητή και αγωνιστή **Γεωργίου Ζαλοκώστα**. Μια μαρμάρινη εντοιχισμένη πλάκα σημειώνει την χρονολογία γέννησή του, το 1805, καθώς και τη συμμετοχή του στον αγώνα του '21. Αμέσως μετά θαυμάζουμε το σπίτι του πανύγνωστου ποιητή **Κώστα Κρυστάλλη**, μεγαλόπρεπο αρχοντικό, χτισμένο από τον Δημήτριο Κρυστάλλη το 1876. Το οικοδόμημα στεγάζει σήμερα το Λαογραφικό Μουσείο και την Βιβλιοθήκη του Συρράκου και τον αύλειο χώρο του κοιμεί ο ανδριάντας του ρομαντικού και, σε νεαρότατη ηλικία, αδικοχαμένου ποιητή. Από το σημείο αυτό φανερώνεται στα μάτια μας ένα μεγάλο τμήμα του οικισμού, με δεσπόζοντα οικήματα το μεγαλόπρεπο Σχολείο και την εκκλησία της Παναγίας.

Πολύ κοντά μας βρίσκεται η μικρή πλατεία με το Ηρώ των Πεσόντων Συρρακιωτών και τις προτομές του **Ιωάννη Κωλέττη**, που από το 1844 έως το 1847 διετέλεσε ο πρώτος κοινοβουλευτικός πρωθυπουργός της ελεύθερης Ελλάδας, καθώς και του Γεωργίου Ζαλοκώστα με τα παράσημα στο στήθος του.

Ήδη όμως έχουμε φτάσει στην επιβλητική εκκλησία του **Άγιου Νικολάου**, χτισμένη πάνω από την κεντρική πλατεία του Συρράκου. Για τον ναό αντλούμε μερικά αποσάματα από την γλαφυρή περιγραφή του Συρρακιώτη δασκάλου, **Δευκαλίωνα Μαντζύλα**:

“Είναι το μεγαλύτερο σε όγκο κτίριο του χωριού. Οι τότε Συρρακιώτες κατάφεραν να τιμήσουν τον πολιούχο-προστάτη Άγιο τους, φτιάχνοντας εκκλησία μεγαλοπρεπή και

Ο πετρόχιστος ναός του πολιούχου Αγ. Νικολάου με τον οκταγωνικό τρούλο και το επιβλητικό καμπαναριό.

καλαίσθητη και με τρόπο, που να τονίζει και να εδραιώνει το θρησκευτικό συναίσθημα, με ψυχική ανάταση και κατάνυξη. Το κτίσμα, εξωτερικά και εσωτερικά, το χαρακτηρίζει η τελειότητα, η αρμονία και η ομορφιά. Έχει δύο εισόδους. Η κύρια είσοδος, στα νότια, είναι στεγασμένη με κομψό πανέμορφο θόλο, στηριγμένο σε δύο ολοστρόγγυλες κολώνες από μελίστρα. Η δεύτερη είσοδος είναι στα δυτικά, στεγασμένη με μακρόστενο στέγαστρο, στηριγμένο σε στρογγυλές πέτρινες κολώνες και ομορφοκαμιωμένες αψίδες. Στο δυτικό άκρο του προαυλίου είναι το περίτεχνο υψηλό-κορμο καμπαναριό με τις τρεις αψίδες και τις ισάριθμες καμπάνες. Στη στέγη του καμπαναριού, σιδερένιος ανεμοδείχτης σε σχήμα κόκορα, φανερώνει τη φορά του ανέμου. Πέτρινα πεζούλια περιζώνουν το ναό και το προαύλιο. Στο "καβαλάρι" της τετράρροιχης στέγης υφώνεται ο οκταγωνικός τρούλος, με τα στενό-μακρα ορθογωνικά παράθυρα. Στη στέγη του τρούλου υπάρχει και δεύτερος σιδερένιος ανεμοδείχτης.

Το εσωτερικό του ναού είναι θαυμαστό. Δύο

σειρές από ολοστρόγγυλες κολώνες του τρίκλινου ναού στηρίζουν τη στέγη με τους πολλούς θόλους και τον τρούλο. Εκτός από την υψηλή τεχνική της αγιογραφίας στις εικόνες και των σκαλιστών ασημένιων πολυελαίων και καντηλιών, εντυπωσιάζουν το ξυλόγλυπτο τέμπλο και ο χρυσοσύφαντος επιτάφιος. Και τα δύο είναι δωρεές του μεγάλου ευεργέτη του Συρράκου, **Σπυρίδωνα Ι. Μπαλτατζή**. Τον επιτάφιο τον έστειλε από τη Ρωσία το 1896. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο είναι αριστούργημα τέχνης, έργο του Μετσοβίτη ταλαιπωρού Γεώργιου Μηλιώτη".

Στον εξωτερικό τοίχο του ιερού μια εντοιχισμένη πλάκα με επιγραφή αναφέρει ως χρονολογία ανακαίνισης το 1834. Στα χρόνια του Κρυστάλλη η εκκλησία κάηκε και η ανέγερση της ολοκληρώθηκε το 1888.

Δίπλα στην εκκλησία υπάρχει παραδοσιακό κτίσμα, που ανήκει στην κυριότητα της Κοινότητας, και υπεγάγει τον ξενώνα "Ορφανοτροφείο", το δεύτερο κατάλυμα του χωριού. Χαμηλότερα από την εκκλησία, στην ωραία πλακόστρωτη πλατεία, λειτουργεί ταβέρνα-

καφενείο, στη σκιά δύο πλατάνων, που ο ένας είναι τεράστιος σε μέγεθος, με ηλικία πολλών αιώνων.

Μετά την εκκλησία του Αγίου Νικολάου συναντάμε τα "Χάνια", δύο μεγάλα πετρόχιστα υπόστεγα με πεζούλια, όπου στο παρελθόν τελούντο αγοραπωλησίες εμπορευμάτων από τους γύρω οικισμούς. Τα προϊόντα διαφήμιζε με την δυνατή του φωνή ο ντελάλης, ψηλά από την εκκλησία της Παναγίας.

Δίπλα στα Χάνια κάνουμε μια στάση στον "**Σταυραετό**", την γραφική ταβερνούλα-καφενεδάκι της κωρίας **Ευρυδίκης**. Ο ευστερικός χώρος είναι πολύ καλαίσθητος με την ξύλινη διακόσμηση και το μεγάλο τζάκι. Η μέρα είναι ζευτή, προτιμάμε το μικρό, γραφικό μπαλκονάκι, χαρούμενα διακοσμημένο με λουλούδια. Το καφεδάκι που μας ψήνει η κωρία Ευρυδίκη είναι υπέροχο. Στα 64 της χρόνια, εκτός από ένα διάστημα από το 1969 ως το 1975, δεν έχει ξαναλείψει απ' το χωριό. Το μαγαζάκι της λειτουργεί όλο το χρόνο, εκτός από το διάστημα 10 Δεκεμβρίου-αρχές

Μαρτίου, που ανοίγει τις γιορτές και τα Σαββατοκύριακα. Από τη στρατηγική μας θέση στο μπαλκονάκι μπορούμε να παρακολουθούμε όλη την κίνηση στο κέντρο του χωριού. Αρκετοί Συρρακιώτες πηγαινοέρχονται στα καλντερόμια, δύοι εφοδιασμένοι με τις παραδοσιακές τους γκλίτσες. Ξαφνικά ο Παναγιώτης σηκώνεται χαρούμενος να προϋπαντήσει κάποιον, που ετοιμάζεται ν' ανεβεί τα σκαλιά του καφενείου.

- Δάσκαλε, τι ευχάριστη έκπληξη είναι αυτή! Έλα στην παρέα μας να γνωρίσεις τους ανθρώπους του περιοδικού **ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ**, που ετοιμάζουν ένα άρθρο για τον τόπο μας.

Στο άκουσμα της προσφώνησης του Παναγιώτη είμαστε βέβαιοι πως έχουμε απέναντί μας τον **Δευκαλίωνα Μαντζίλα**, τον Συρρακιώτη δάσκαλο, που είναι παυτίγνωστος για την ευρυμάθεια, το ερευνητικό του έργο και τις απέραντες γνώσεις για τον τόπο του. Ήδη ο Παναγιώτης μας είχε πει τόσα γι' αυτόν, που ήταν σαν να τον γνωρίζαμε. Εκείνο που δεν

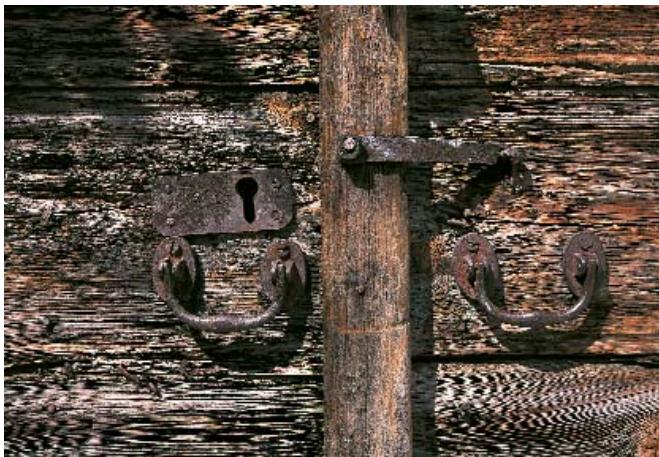
Η κυρία Ευρυδίκη σερβίρει το πρωίνο καφεδάκι στο λουλουδιασμένο μπαλκονάκι του "Σταυραετού".

μας είχε περιγράψει ήταν η συναρπαστική προσωπικότητα, καθώς και η γλαφυρότητα του λόγου του δασκάλου. Μέσα σ' ελάχιστα λεπτά μας κερδίζει με την απλότητα, το χιούμορ και τις ολοξώντανες αφηγήσεις από τις παιδικές του μνήμες στο χωριό. Ξαφνικά έχουμε την αίσθηση, ότι περνάει μπροστά απ' τα μάτια μας σε μια σειρά από ζωηρές εικόνες, όλη η νεώτερη ιστορία αυτού του τόπου, οι συνήθειες των ανθρώπων, οι συμπεριφορές τους στα γλέντια, στις χαρές τους και στις λύπες, ο μεγάλος πληθυσμός που ζούσε μόνιμα στο χωριό όλο το χρόνο, τα

στοιχεία του αγαπητού μας δασκάλου, θα ξεκινούσαμε με το μακρινό παρελθόν του Συρράκου, που, σύμφωνα με τις ενδεξεις, χάνεται στα βάθη του 11ου μ.Χ. αιώνα. Η χρονολόγηση βέβαια της πρώτης κατοίκησης παραμένει αυστηρής και ιστορικά ανεξαρίθμητη, αφού ως τώρα δεν έγινε στην περιοχή κάποια εμπεριστατωμένη αρχαιολογική έρευνα, για την ομηρεία των διαφόρων ευρημάτων, όπως κυκλώπεια τείχη, αρχαία νομίσματα ή το άγαλμα ταύρου που βρέθηκε στην αρχαία πόλη Άβατος.

Ωστόσο, η ισχυρή τοπική παράδοση που διατηρήθηκε, ανάγει τις απαρχές της περιοχής στην αρχαιότητα, αφού αποδίδει το όνομα του παρακείμενου Χρούσια ποταμού, στον ομώνυμο γιο του Αχιλλέα, που, κατεβαίνοντας το ποτάμι με τους Μυρμιδόνες, παρασύρθηκε και πνήγηκε. Οπωσδήποτε όμως ισχυρό ιστορικό στοιχείο για την ύπαρξη του οικισμού είναι η, από το έτος 1480, απόδοση της φορολογίας του Συρράκου απευθείας στην Βαλιδέ Σουλτάνα, την πανίσχυρη μητέρα του Σουλτάνου, πράγμα που

Ρόπτρα σε παλιά πόρτα του Συρράκου. (Επάνω) Τμήμα του Συρράκου και ψηλά τα γυμνά Συρρακιώτικα βουνά.

αμέτρητα παιδιά στο σχολείο που χαλούσαν τον κόρμι με τις φωνές και τα παιχνίδια τους, οι νοικοκυρές στις βρύσες που υπήρχαν σε κάθε γειτονιά και η ευωδιά του ζυμωτού ψωμιού τους, οι δυσκολίες στις επικοινωνίες με τους ατελείωτους ποδαρόδρομους, το ηλεκτρικό που ήρθε στο Συρράκο στα μέσα της δεκαετίας του '80 και τόσα άλλα, πολλά και ενδιαφέροντα, που θα μπορούσαν να γεμίσουνε σελίδες.

- Επιτρέψτε μου όμως να γίνω για λίγο ο επίσημος ξεναγός σας στο Συρράκο, καταλήγει ο Δευταλίων. Ξέρω πως είναι αδύνατον να συμπεριλάβετε τα πάντα, τουλάχιστον όμως θα έχετε μια σφαιρική εικόνα του χωριού.
Για να συμπυκνώσουμε όσο το δυνατόν τα

αποδεικνύει, ότι το πουσό των φόρων πρέπει να ήταν σημαντικό και αντίστοιχα το Συρράκο να ήταν μια κοινότητα ανθούσα.

Οποια πάντως κι αν ήταν η περίοδος κτίσης, το βέβαιο είναι, ότι οι πρώτοι οικιστές επέλεξαν τον τόπο με μεγάλη οξυδέρκεια. Πράγματι, στις νότιες απολίξεις του όρους Λάκμιος (ή Περιστέρι) οι ρεματιές της **Βάλεαμάρι** (Μεγάλο ρέμα) στα δυτικά και του **Χρούσια** στα ανατολικά, με τις απόκρημνες χαράδρες τους, κάνουν την ενδιάμεση τοποθεσία που είναι χτισμένο το Συρράκο, απρόσιτη από ανατολή, νότο και δύση.

Η τοποθεσία είχε μεγάλη ηλίση, αλλά, εκτός της φυσικής οχύρωσης, είχε σημαντικά άλλα πλεονεκτήματα. Ήταν προφυλαγμένη από

τους δυσμενείς ανέμους, την έλουνζε ο ήλιος ολημερίς, η θέα απέναντι της ήταν πανοραμική και στο μέσον της περίπου, υπήρχαν δύο πλούτες σε νερό πηγές. Με τα χρόνια ο οικισμός αύξανε κι έμοιαζε σαν αετοφωλιά, χτισμένη σε υψόμετρο 1200 μ., πάνω σε μαχαιροκομένο βράχο. Τελικά ο τόπος γέμισε από ωπίτια και πριν το 1821 ο αριθμός τους έφτανε τα 500.

Στις 10 Ιουλίου του 1821 οι Τούρκοι κατέστρεψαν τον οικισμό, όχι όμως και την υποδομή του. Η πλατεία με τα πλατάνια της, οι καλντεριμώμενοι δρόμοι, τα κτίσματα των πηγών της **Γκούρας** και του **Κοντόλ**, η **Καλμαρούτσα**, τα καμπαναριά, τα γεφύρια και οι μύλοι, έμειναν ανέπαφα. Όταν οι Συρραϊκιώτες ρίχτηκαν στον αγώνα να ξαναφτιάξουν το χωριό, η θαυμαστή υποδομή από τους προπάτορες προϋπήρχε.

Ο ρυμοτομικός ιωτός είναι ό,τι το τελειότερο. Δαμάζει τις ανωφέρεις παρέχοντας την μεγαλύτερη δυνατή άνευτη στον πεζό και στα

βρόνκεται η πηγή της "Γκούρας". Μέχρι και σήμερα παραμένει το θαυμαστότερο, το πιο άριστο αρχιτεκτονικό δημιούργημα στον οικισμό. Έχει σχήμα τετραγώνου, στις τρεις πλευρές του φαρδιές και ψηλές ολόδιες αψίδες. Η βορινή πλευρά είναι χτισμένη και εδώ είναι εντοιχισμένοι οι τρεις πέτρινοι κρουνοί. Πάνω από τις αψίδες αρχίζει επικαλινές χτίσματα και από τις τέσσερις πλευρές, που καταλήγει σε τεράστιο τέλειο κύκλο. Από την περιφέρεια του κύκλου αρχίζει το χτίσμα του θόλου με πέτρα είδους ελαφρόπετρας, που λέγεται "Γκιγκονάρα", επειδή εξορύχθηκε από την ομώνυμη τοποθεσία.

Ο τεράστιος θόλος χραρακτηρίζεται από αριστουργηματική τελειότητα και εντυπωσιάζει για την μικρή του καμπυλότητα. Η τοιχοποιία πάνω στην οποία στηρίζονται οι αψίδες είναι θαυμαστή. Οι ορθογώνιες πέτρες συμλέγηκαν και χτίστηκαν με εντυπωσιακή τελειότητα. Δυστυχώς κάποιες μεταγενέστερες προσθήκες που έγιναν για εξυπηρέτηση αναγ-

Η περίφημη Πηγή της Γκούρας, στο κέντρο του Συρράκου, παραμένει ακόμη και σήμερα το θαυμαστότερο, το πιο άριστο αρχιτεκτονικό δημιούργημα του οικισμού.

υποξύγια. Οι δρόμοι ελίσσονται στην απότομη πλαγιά και τα φιδωτά γραφικά καλντεριμά σκαρφαλώνουν, παρέχοντας πρόσβαση στα ωπίτια με τρόπο φυσικό και αβίαστο. Μάζι με την άριστη λειτουργικότητα εντυπωσιάζει η αισθητική τους. Οι απαλές καμπύλες τους υποχρεώνουν τους τοίχους αντιστροφής σε καμπυλότητες και το σύνολο αποκτά ξεχωριστή αρμονία και ομορφιά.

Η χάραξη των δρόμων έγινε με οσφία. Αποχετεύουν τα νερά της βροχής με τρόπο, που ούτε ο δρόμος πλημμυρίζει ούτε γίνεται υπερουγκέντρωση σε κάποιο δρόμο του ιωτού. Η κλίση του δρόμου αριστερά ή δεξιά οδηγούντες τα νερά σε αυλάκια. Τα αυλάκια δεν αποχέτευναν μόνο τα νερά της βροχής αλλά οδηγούσαν και το νερό από τις βρύσες, για πότισμα στους κήπους. Από το κέντρο του οικισμού - την αγορά - ξεκινούν οι δρόμοι ακτινωτά προς τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και οι διακλαδώσεις τους φτάνουν στα όρια του οικισμού.

Σε περίοπτη θέση, στο κέντρο του Συρράκου,

κάνων, όπως πεζούλια που ακουμπούσαν τις βιαζέλες, επηρεάζουν αρνητικά την κομψότητα, τη χάρη και την ομορφιά του κτίσματος, ενός κτίσματος άφθαστου σε τεχνική και στερεότητα, χωρίς τίποτε το χτυπητό ή περιττό. Πλούσια σε νερό είναι και η πηγή του "Κοντόλ" που βρίσκεται πάνω από την Γκούρα. Το στενόμακρο κτίσμα που στεγάζει τους δύο πέτρινους κρουνούς, εντοιχισμένους στο βάθος, έχει για στέγη πέτρινο θόλο, σχήματος μισού κυλίνδρου. Επάνω από το θόλο υπάρχει κήπος!

Στο αριστερό μέρος του τοίχου, όπου είναι εντοιχισμένοι οι κρουνοί, υπάρχει άνοιγμα κλεισμένο με λαμαρινένιο πορτάκι. Από εκεί έμπαινε κάποιος και ωρίμαζε την ποσότητα του νερού των κρουνών, ενώ το νερό που περίσσευε το οδηγούσε προς τον αγωγό.

Ένα πρωτοποριακό σύστημα υπονόμων - όχι μόνον για την εποχή που κατασκευάστηκε αλλά και για την ομερινή - είναι η "Καλμαρούτσα". Είναι υπόνομος που αρχίζει από το φρεάτιο του Κοντόλ, φτάνει στο μεγάλο

φρεάτιο της αγοράς και καταλίγει κάτω από το χοροστάνι. Ο υπόνομος έχει τούχους στις πλευρές του και πάνω κλείνει με θόλο. Το δάπεδό του είναι πλακοστρωμένο. Πάνω από το θόλο έγινε το καλντερόμι που οδηγεί στην αγορά. Οι διαστάσεις του υπονόμου από το Κοντόλ μέχρι την αγορά είναι μικρές. Από την αγορά ούμως και μέχρι το τέλος του οι διαστάσεις σταδιακά αυξάνονται και στο τέλος είχε πλάτος και ύψος περίπου τρία μέτρα!

Με τον Παναγιώτη και τον Δευκαλίωνα περιδιαβαίνουμε για ώρες πολλές τα καλντε-

δεν είχαν διαταραχθεί. Όταν λοιπόν άρχιων οι Συρρακιώτες να ξαναχτίζουν τα ερείπια, εκτός από την υπάρχουσα πολύτιμη υποδομή, είχαν κι άλλη υπουρδαία παρακαταθήκη. Ήταν το πνεύμα της αρχιτεκτονικής, που υπήρχε στον οικισμό πριν την καταστροφή.

Τα πρότυπα ήταν καθορισμένα. Για να πραγματοποιηθούν έπρεπε να γίνουν από ικανούς μαστόρους, με τέλεια τεχνική κατάρτιση, με ξεχωριστές καλλιτεχνικές ικανότητες και με δυνατότητα να δίνουν τις καλύτερες λύσεις στα προβλήματα. Το αποτέλεσμα που θαυμάζουμε εμείς σήμερα δείχνει, πως τα οικήματα χτίστηκαν από δεξιοτέχνες μαστόρους, που δημιούργησαν πραγματικά αριστουργήματα.

Τα έργα τους τα χαρακτηρίζει η στερεότητα, η κομψότητα, η άριστη προσαρμογή στις κλιματολογικές συνθήκες και η προσαρμογή στις ιδιαίτερες απαιτήσεις κάθε σπιτιού. Η λιτή και αυστηρή εξωτερική όψη των σπιτιών, με τη λαξευτή τοιχοποιία και τις σχιστόπλακες της στέγης, ταιριάζει απόλυτα με το περιβάλλον. Κάθε σπίτι έχει τη δική του ξεχω-

Η παράδοση των παλιών μαστόρων συνεχίζεται κα σήμερα στο πανέμορφο χωριό. (Επάνω)

Αριστούργημα αρχιτεκτονικής και κατασκευαστικής τέχνης το Συρράκο σε όλες του τις λεπτομέρειες.

ούμια του Συρράκου, φτάνουμε στα ακρότατα σημεία του οικισμού. Εκτός λοιπόν από τα λαμπρά έργα που αναφέραμε, εκείνο που συνολικά μας εντυπωσιάζει στο Συρράκο, είναι η μοναδική του αρχιτεκτονική. Η οικοδόμηση του οικισμού βασίστηκε σε διαδοχικά κλιμακωτά επίπεδα, τοποθετημένα με μεγάλη υψομετρική διαφορά μεταξύ τους και με τέτοιο τρόπο, ώστε η ποικιλία τους να μη διασπά την ενότητα του συνόλου. Μετά την καταστροφή του '21, το κέντρο μεν του χωριού είχε ερειπωμένα και κατεστραμμένα τα κτίσματα αλλά η πλατεία με τα αιωνόβια πλατάνια, το μεγαλόπερο καμπαναριό του Αγ. Νικολάου και γενικά όλη την υποδομή,

ριμήτη προσωπικότητα, δεν υπάρχουν στον οικισμό δύο ολόδιες οικοδομές.

Στα χρόνια του Κρυστάλλη ο οικισμός είχε και πάλι 500 σπίτια και είχε ξαναβρεί την ακμή του, που την απεικονίζει ο ποιητής με τα παρακάτω λόγια: "Η σημερινή του Συρράκου κατάστασις κατ' ουδέν υπολείπεται και αυτής της προ της επαναστάσεως ανθηροτάτης. Λαμπρά οικοδομήματα, πληθυσμός έκτακτος, σχολεία ακμάζοντα, εκκλησίες ωραίαι, τα αυτά δε εμπορικά επιτηδεύματα των κατοίκων του καθιστώσι και σήμερον αυτό, καθ' όλην την Ήπειρον και Θεσσαλίαν, περίφημον". Ελάχιστα σπίτια ήταν ισόγεια στο Συρράκο, η πλειονότητα ήταν διώροφα και υπήρχαν και

αρκετά τριώροφα. Όλα είναι χτισμένα με κοινή αρχιτεκτονική, σωστό προσανατολισμό και με την μεγαλύτερη προσαρμογή στις ανάγκες του ιδιοκτήτη.

Καθώς η πλαγιά με την μεγάλη κλίση έχει μεσημβρινό προσανατολισμό, ο νότιος τοίχος είναι πάντα ψηλότερος. Ο βόρειος τοίχος έχει μικρό ύψος και σε αρκετά σπίτια η στέγη απέχει ελάχιστα από το έδαφος. Η κάτοψή τους είναι ορθογωνική ή σε σχήμα Γ, και τα θεμέλια, αν το έδαφος είναι μαλακό, φτάνουν σε μεγάλο βάθος.

Οι εξωτερικοί τοίχοι έμεναν ανεπίχρηστοι

την γωνία που έβλεπε στον δρόμο, ώστε να μην εμποδίζει το πέρασμα των φορτωμένων ζώων.

Με το τελείωμα των τοίχων άρχιζε η κατασκευή της στέγης, άψογης καθ' όλα. Ο υκελετός βασίζετο σε χοντρά αγριοέξυλα, που επενδύοντα με σανίδια. Επάνω στρώνονταν οι υχιτόπλακες φολιδωτά, έτσι που να μην επιτρέπουν την είσοδο των νερών στο εσωτερικό. Οι στέγες είναι τετράρρηχτες με υμαντική κλίση, που αποχετεύει τα νερά των βροχών και των χιονιών. Προεξέχουν των τοίχων κατά 40-60 εκατ. και στηρίζονται σε

ξύλινα ή - σπανιότερα - σε πέτρινα φουρούσια.

Για την ευτερική διαδρόθυμη σημη του Συρρακιώτικου σπιτιού, την επίπλωση και τη λειτουργία του κάθε χώρου θα μπορούσαν να γραφούν πολλά, που όμως θα υπερακόντιζαν το στόχο αυτού του άρθρου. Ως συμπέρασμα θα λέγαμε, ότι όλα τα επί μέρους σποιχεία των σπιτιών, πόρτες, παράθυρα, τοίχοι, πατώματα είναι φτιαγμένα με στερεότητα, τέχνη και την μέγιστη δυνατή λειτουργικότητα για τις ανάγκες των

Κομψότητα και τεχνική αρτιότητα, φόρμες λιτές και απέριπτες συνθέτουν τη θαυμαστή αρχιτεκτονική του Συρρακιώτικου οικισμού.

και χτίζονταν σε πάχος 70-90 εκατοστών, με αισβετολιθική πέτρα και ελάχιστο αισβετοκονίαμα. Οι πέτρες λαξεύονταν ορθογωνικές σε μικρές διαστάσεις, ώστε να απαιτείται μικρή ποσότητα αισβετοκονιάματος, αφού ή άμιος και ο αισβέτης ήταν υλικά δυσεύρετα στο Συρράκο. Κατά διαστήματα οι τοίχοι ενισχύονται με οριζόντιες ξυλοδεσπίσεις που δεν είναι εμφανείς, ενώ αρκετά οικοδομήματα χρησιμοποιούν μικρά σιδερένια στηρίγματα με σχήμα Υ. Σε εμφανή σημεία των τοίχων είναι εντοιχισμένες πλάκες, με εγχάρακτα ή ανάγλυφα γράμματα και αριθμούς, που μαρτυρούν τον χρόνο ανέγερσης και συχνά τα αρχικά του ονόματος του κτήτορα. Κάποια σπίτια έχουν κομμένη με αριστοτεχνικό τρόπο

ενοίκων.

Η κύρια είνοδος του οικισμού είναι στα νοτιοδυτικά, όπου καταλήγει η άσφαλτος και σταθμεύουν τα αυτοκίνητα. Εδώ υπάρχει μια υκεπαυτή βρύση, που κατασκευάσθηκε με δωρεά του Συνδέσμου Συρρακιωτών Ιωαννίνων το 1995, καθώς και μία αψίδα, έργο του Συνδέσμου Συρρακιωτών Φιλιππιάδας και Κάμπου, κατασκευασμένη το 1997. Αμέσως μετά αρχίζει η ζεματιά Βάλεα - μάρι, γεφυρωμένη με δύο θαυμάσια τοξωτά γεφύρια. Από πάνω τους περνάει ένα εξαιρετικής κατασκευής καλντερόμι, που, μετά από μερικές εκατοντάδες μέτρα, καταλήγει στο χωριό. Τα πέτρινα αυτά δημιουργήματα των ανθρώπων - γεφύρια και καλντερόμι - εναρμονίζονται

περίφημα με το φυσικό περιβάλλον της ορεματιάς και δημιουργούν ίσως το ομορφότερο σημείο του οικισμού. Δίπλα στην δεύτερη γέφυρα σώζεται και ένας νερόμυλος που πια δεν λειτουργεί, ενώ στο μέσον περίπου της διαδρομής δειπόζει μια ωραιότατη θολωτή πέτρινη βρύση, στη σκιά ενός αιωνόβιου πλατάνου. Ήδη λοιπόν από το αρχικό σημείο προσέγγισης έχει κάθε λόγο να εντυπωσιασθεί από την ομορφιά του Συρράκου ο επισκέπτης.

Διαφορετική αλλά εξίσου θεαματική είναι η

στη στέγη. Παλιά ήταν μοναστήρι καλογριών. Μετά την εγκατάλειψή του ενοικιάζονταν σε άστεγους Συρρακιώτες μέχρι το 1940. Ύστερα τα κελιά γκρεμίστηκαν. Με την πανοραμική θέα του χωριού στα μάτια μας, συνεχίζουμε από τον Αϊ-Λια την περιήγησή μας προς τα ΒΑ. Ένα μονοπάτι, σκιασμένο από τεράστια πουρνάρια, μας οδηγεί μετά από μερικές δεκάδες μέτρα σ' ένα επιβλητικό πλατάνι. Εδώ, κάτω από τη σκιά των μεγάλων του κλαδιών, τρέχει άφθονο και δροσερό νερό από μια υπέροχη βρύση, που

**Ο υπέροχος ναός του Αϊ-Λιά στο υψηλότερο σημείο του Συρράκου. (Επάνω)
Η κύρια είσοδος του οικισμού είναι από τα νοτιοδυτικά. Για τη γεφύρωση της πανέμορφης χαράδρας Βάλεα-μάρι, οι Συρρακιώτες δημιούργησαν έξοχα πέτρινα γεφύρια και ένα μοναδικής αισθητικής και κατασκευαστικής τέχνης καλντερίμι.**

εικόνα και από το ψηλότερο σημείο του οικισμού, όπου φτάνουμε από τον ξενώνα, μετά από ένα πεντάλεπτο απότομης ανάβασης. Εδώ, σε υψόμετρο 1200 μέτρων, γαληνεύει η ματιά μας στη θέα του ναού του **Προφήτη Ηλία**, ζωσμένου από υψηλόκορμα υπεραιωνόβια πουρνάρια. Πανέμορφη η εκκλησία με την πέτρα, τις αφίδες και τις σχιστόπλακες

χτίστηκε κι αυτή από τον Πάλιο, το 1878. Πάντα ωραίο και ξεκούραστο το μονοπάτι περονάει από τις βρόειες παρυφές του οικισμού, που αποτελούν και το υψηλότερο σημείο του. Εδώ δειπόζουν αρκετά καινουργιοφτιαγμένα υπίτια με θέα μαγευτική, όλα χτισμένα με τον παραδοσιακό τρόπο του Συρράκου από Συρρακιώτες απόδημους, που

στην πρώτη ευκαιρία επιστρέφουν για να ζήσουν μερικές μέρες στον τόπο τους. Το χτίσιμο κάποιων υπιτιών εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη, κάτι βέβαια που είναι ελπιδοφόρο για το μέλλον του Συρράκου.

Κατηφορίζουμε το φαρδύ ωραίο καλντερίμι, περνάμε από την πέτρινη βρύση του Τσακίρη, καλημερίζουμε μια ηλικιωμένη που γνέθει το μαλλί της. Υπέροχα ακολουθούμε για λίγο την αριστερή διακλάδωση του καλντεριμού προς την ωραιότατη εκκλησία της Παναγίας, με εξαίρετη τοιχοποιία, αψίδες στον εξωνάρθηκα, κεντρικό τρούλο και θαυμάσιο καμπαναριό. Παμπάλαιος ο ναός δεν κατατράφηκε το 1821. Το υπέροχο κτίζμα του φανερώνει το ύψος του αρχιτεκτονικού πνεύματος που επικρατούσε στο Συρράκο, στα μακρινά χρόνια που χτίστηκε. Εξίσου ωραίος είναι και ο αύλειος χώρος της εκκλησίας, τόπος ηρεμίας και ξεκούρασης κάτω από το σκιερό πλατάνι, με εξαίσια θέα προς το φαράγγι του Χρούσια.

Φιλικότατο για τα βήματά μας συνεχίζει το καλντερίμι και μετά την εκκλησία περνάει δίπλα από πινακίδα σε κορμό πλατάνου, με ένδειξη υψηλότερου 1176μ. Στην περιήγησή μας είναι αδύνατον να διψάσουμε, αφού και πάλι συναντάμε μια βρύση του Πάλιου, χτισμένη το 1878. Εδώ, σε κορυφαίο σημείο θέας, απλώνει τα τεράστια κλαδιά του ένας υπεραιωνόβιος πλάτανος. Στον ωραίο πλακόστρωτο χώρο με τα τοίχα παγκάκια, διαπιστώνουμε για άλλη μια φορά τη φροντίδα των οικιστών του Συρράκου, για την ξεκούραση και την ηρεμία των ανθρώπων. Σ' αυτό τον χώρο μπορεί να φτάσει κανείς και με αυτοκίνητο, ξεκινούν όμως και δύο καλντερίμια, που καταλήγουν στο κέντρο του χωριού. Διαδομές υπέροχες, ήρεμες και ξεκούραστες, περνούν ανάμεσα από μεγάλες καρυδιές, μια τεράστια φλαμουριά, το παλαιότερο υπίπι του χωριού, που δεν κάηκε το 1821, καθώς και από το - επίσης παμπάλαιο - υπίπι του δασκά-

Η παράδοση εξακολουθεί να βασιλεύει στο Συρράκο από τις ηλικιωμένες Συρρακιώτισσες, που δεν ξεχνούν την τέχνη τους. (Αριστερά)

Η ωραιότατη εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου με διαστάσεις λίγο μικρότερες εκείνης του Αγίου Νικολάου.

λου. Από κάθε σημείο αποκαλύπτονται ωραιότατες όψεις του χωριού, μια περίτεχνη σκεπή, μια καμινάδα, μια στροφή καλντερούμιου, γραφιμές λιτές, αρμονικές, με όγκους και φωτοσκιάσεις, που είναι αδύνατον ν' αφήσουν αδιάφορο το βλέμμα, όχι μόνον πεπειραμένου φωτογράφου αλλά οποιουδήποτε επισκέπτη. Είναι τόσο γοητευτικό να περιδιαβάνουμε και να συναντάμε σε κάθε μας βήμα τη μαστοριά και την αρχιτεκτονική σοφία αυτού του τόπου.

Ήδη όμως προβάλλει το Σχολείο, ένα κτίριο με επιβλητικό όγκο, που ανεγέρθηκε στα

συμένη λαογράφος - το διαμόρφωσε σε Λαογραφικό Μουσείο και το δώρισε στην Κοινότητα Συρράκου. Με τα κλειδιά που μας δίνει η κυρία Ευρυδίκη εισερχόμαστε στο εισωτερικό, που έχει παραμείνει αναλλοίωτο.

Μετά το ισόγειο οδηγούμαστε στον πρώτο όροφο, όπου στεγάζονται η τραπεζαρία, η κουζίνα και το καθιστικό (η σπιτομάνα ή χειμωνιάτικο) με το τζάκι. Εδώ βρίσκεται όλο το νοικοκυριό, με αυθεντικά έπιπλα και σκεύη, παλιές φωτογραφίες, καθώς και τις απαραίτητες πολεμίστρες, που καλύπτουν οπτικά το χώρο της αυλόθυρας. Στον δεύτερο όροφο

στεγάζεται ο "οντάς", ο επίσημος χώρος υποδοχής των καλεσμένων, με πληθώρα παλιών φωτογραφιών της οικογένειας, κρεβάτι με χειροποίητα υφαντά, γιορτινές Συρραϊκώτικες φορεσιές και ωραιότατα σερβίτσια. Υπάρχουν ακόμη παλιά διακοσμητικά πιάτα και πολλαπλές διακρίσεις της λαογράφου Φωτιάδου από τη δράση της στο εξωτερικό. Η μεγάλη συλλογή ενθυμίων από τις πιο απίθανες χώρες του κόσμου είναι αληθινά εντυπωσιακή.

Τμήμα από το εκπληκτικό εσωτερικό του Λαογραφικού Μουσείου Κ. Αυδίκου.

1929. Πετρόχτιστο κι αυτό, με εξαίρετη τοιχοποιία, καλύπτεται από σκούρα ταύγκινη σκεπή, ίσως εξαιτίας της πολύ μεγάλης επιφάνειας, που θα ήταν πολύ δύσκολο να καλυφθεί με πλάκες. Το λαμπρό αυτό οικοδόμημα έχει στερηθεί την ολοζώντανη παρουσία των παδιών ήδη από τη δεκαετία του '70. Δεν θ' αργήσει όμως ν' ανοίξει και πάλι τις αίθουσές του στους ανθρώπους αφού προορίζεται να λειτουργήσει ως ξενώνας. Από το κέντρο του οικισμού ανηφορίζουμε το πιο απότομο καλντερόμι, που μετά από μερικές δεκάδες μέτρα μας οδηγεί στο αρχοντικό του **Κ. Αυδίκου**. Είναι ένα επιβλητικό τριώροφο οικοδόμημα του 1880, που η εγγονή του **Κ. Αυδίκου**, **Ερμηνεία Φωτιάδου** - φημι-

Είναι συνολικά ένα εξαίρετο αρχοντικό που παραπέμπει άμεσα στην ιστορική μνήμη και παράδοση του Συρράκου, ένα αξιολογότατο σημείο αναφοράς για κάθε επισκέπτη.

ΟΔΟΙΠΟΡΩΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΡΡΑΚΟ ΣΤΟΥΣ ΚΑΛΑΡΡΥΤΕΣ

Θα ήταν αδιανόητο να εγκαταλείψουμε το Συρράκο, χωρίς να γεντούμε την εμπειρία ν' ακολουθήσουμε τα χνάρια τόσων γενιών στο δύσκολο μονοπάτι που διασχίζει το Φαράγγι του Χρούσια και κάποτε αποτελούσε την μοναδική οδό σύνδεσης των δύο γειτονικών χωριών, των Καλαρρυτών και του Συρράκου. Μια ξύλινη

Ένα τμήμα του ελικοειδούς καλντεριμιού που από το Συρράκο κατηφορίζει απότομα στο φαράγγι του Χρούστια.

πινακίδα στο κέντρο του χωριού μας δείχνει την κατεύθυνση ανατολικά προς Καλαρρύτες. Βαδίζουμε αρχικά σ' ένα παλιό καλντερόμι, που μετά από λίγο συναντάει ένα καινούργιο. Σε ελάχιστα λεπτά φτάνουμε στην ανατολική έξοδο του χωριού, όπου μπορεί να φτάσει κανείς και με αυτοκίνητο. Το πρόσφατα ανακαινισμένο καλντερόμι κατηφορίζει με έντονη κλίση στην απότομη πλαγιά του φαραγγιού, αντίθετα όμως από ό, τι θα περίμενε κανείς είναι αρκετά κακότεχνο και προχειροφτιαγμένο. Απουσιάζει η λεπτοδουλειά, το φινίρισμα της πέτρας και γενικά το μεράκι των παλιών μαυτόρων. Θα περιμέναμε από τους σύγχρονους τεχνίτες μεγαλύτερη ευαισθησία στην ανακατασκευή αυτής της παραδοσιακής χερσαίας οδού, που ένωνε τα δύο χωριά. Το αποτέλεσμα είναι απογοητευτικό, τόσο για την αισθητική μας όσο - και χυρίως - για τα πόδια μας, που ταλαιπωρούνται αρκετά. Μετά από μερικά λεπτά συναντάμε και τμήματα του παλιού καλντερόμιου, που δυστυχώς παραμένει αισυντήρητο και αρκετά δύσβατο ανάμεσα στα χόρτα.

Αυτές ωστόσο οι διαπιστώσεις μας δεν μειώνουν τη συνολική αίσθηση που αποτελεί το φαράγγι. Βράχοι κατακόρυφοι, με ύψος δυσθεώρητο, ορθώνονται σαν ένα συμπαγές τείχος, τόσο πάνω απ' τα κεφάλια μας όσο και στην αντικρινή πλαγιά, δημιουργώντας μια πελώρια φυσική ρωγμή, άγριου μεγαλείου και απίστευτης ομορφιάς. Πυκνότατη βλάστηση με φράξους, κέδρα, πουρνάρια και πλατάνια συνοδεύουν τα βήματά μας. Αναρρίθμητα εκθεμβωτικά κίτρινα κρινάκια είναι σκαρφαλωμένα στις σχισμές των βράχων ή ξεφυτρώνουν ανάμεινα στα πόδια μας, μετριάζοντας με την ειδυλλιακή τους παρουσία την άγρια εικόνα της χαράδρας. Ακόμα και αυτή τη στεγνή εποχή του έτους το νερό σταλάζει από παντού, δημιουργώντας κρυστάλλινα ρυάκια, που καταλήγουν χαμηλά στον Χρούστια ποταμό. Ο υπόκωφος ήχος του νερού που μας συντροφεύει από την αρχή, γίνεται σε κάθε βήμα εντονότερος. Μετά από ένα 10λεπτο περίπου, η αθέατη ως εκείνη τη στιγμή κοίτη, ξεπροβάλλει ανάμεινα στα πυκνά φυλλώματα των πλατανιών. Ένα στενό μονοπάτι αντιφο-

ρίζει για λίγο αντίθετα από τη ροή του ποταμού και σε δύο λεπτά μας οδηγεί στις νεροτριβές και στον παλιό νερόμυλο, που έχει θαυμάσια αναστηλωθεί αλλά είναι εξαιρετικά αμφίβιο λόγω της θαλασσινής αύξησης της ροής.

Επιστρέφοντας στο αρχικό μονοπάτι συναντάμε άλλον ένα νερόμυλο, ερειπωμένο, και μετά από λίγο φτάνουμε στο γεφύρι που συνδέει τις δύο όχθες του Χρούσια ποταμού. Κάποτε υπήρχε τοξωτή γέφυρα, που σύμφωνα με την παράδοση χτίστηκε επί πρωθυπουργίας Ι. Κωλέττη. Οι δύο πέτρινες βάσεις εξακολουθούν να παραμένουν, το 1928 όμως η γέφυρα καταστράφηκε και αντικαταστάθηκε με μια σιδερένια γέφυρα ανάγκης, ένα κατασκεύασμα παράταξο μέσα στο συνολικό μεγαλείο της φύσης. Το μήκος της γέφυρας είναι 9 περίπου μέτρα. Ακόμα και στα μέσα Σεπτέμβρη το νερό κυλάει ορμητικά κάτω από τα πόδια μας. Το χειμώνα και την άνοιξη η στάθμη ανεβαίνει σημαντικά, όπως φαίνεται από τα ίχνη του νερού πάνω στους βράχους. Θα περίμενε κανείς, ότι βρισκόμαστε στο τέλος της διαδρομής μας, το φαράγγι

μοιάζει αδιέξοδο. Πώς να φανταστεί ο ανυποψίαστος επισκέπτης, ότι η ανάγκη των παλιών οικιστών των δύο χωριών για επικοινωνία, τους άθησε να λαξεύσουν μια απίθανη σχεδόν δίοδο ανάμεσα σ' αυτές τις ιλιγγιώδεις ορθοπλαγιές!

Στενό μονοπάτι, μικρό πέτρινο εικονοστάσι, αμέσως μετά αρχίζω να μετράω σκαλοπάτια, κολλημένος σχεδόν πάνω στην κάθετη επιφάνεια των βράχων. Σκαρφαλώνουμε διαρκώς, 35 σκαλοπάτια, μικρή ανάσα μονοπατιού, ύστερα άλλα 62, η κοίτη ξεμακραίνει, μετά άλλα 50, το φαράγγι θεριεύει, το θέαμα γίνεται μεγαλειώδες, απερίγραπτο. Ιδρώτας πολύς, ανάσα γοργή από τα σκαλοπάτια και το δέος. Για λίγο το μονοπάτι ημερεύει, περνάει λαξευμένο κάτω από μια βραχοσπηλιά. Είν' ένα σημείο απρόσμενα φιλικό σ' αυτή την κατακόρυφη κόψη του βράχου, μια ταυτόχρονα και τόσο μοναχικό, που θα το ζήλευε κάθε ερημίτης. Πώς νάταν άραγε μια νύχτα εδώ, πάνω απ' το φαράγγι, πλάι σε μια καλή φωτιά! Ίσως μόνον κάποιος παλιός βοσκός θα μπορούσε να απαντήσει.

Τμήμα του περίφημου φαραγγιού, που στο βάθος του κυλάει ο Χρούσιας ποταμός ή Καλαρρύτικος.

ΦΩΤ. TREKKING HELLAS HITEIROU / ΧΡ. ΛΑΜΠΡΗΣ

Στα μέσα Σεπτέμβρη τα πανέμορφα λουλούδια του φαραγγιού του Χρούσια, ζωντανεύουν μνήμες της Άνοιξης. (Επάνω)

Το Φαράγγι του Χρούσια σ' όλο το μεγαλείο και χαμηλά ο αναστηλωμένος νερόμυλος.

Ένα σιδερένιο κιγκλίδωμα μας προστατεύει από τον γκρεμό, τα σκαλοπάτια στον βράχο τελειώνουν, μπαίνουμε σε ήπιο μονοπάτι, που περνάει ανάμεσα από δάσος πουρναριών. Ο Παναγιώτης μας εγκαταλείπει, θα επιστρέψει στο Συρράκο και θα πάει με το αυτοκίνητο να μας παραλάβει από τους Καλαρρύτες. Κάτω από τον φλογερό μειομεριάτικο ήλιο προβάλλει απέναντί μας το ΒΑ τμήμα του Συρράκου, στον οπού δεσπόζει η εκκλησία της Παναγίας. Αυτή την εκπληκτική θέα του χωριού απολαμβάνουμε, προφυλαγμένοι στο κοίλωμα ενός βράχου. Επίπεδο πια το μονοπάτι, περνάει ανάμεσα από κέδρα και πουρνάρια, μας ταλαιπωρεί για λίγο με μια τελευταία ανηφόρα και μετά δίνει τη θέση του σε καινούργιο καλντερίμι.

Πίσω μας το Συρράκο χάνεται, παύει να μας συντροφεύει. Στα μάτια μας προβάλλουν οι Καλαρρύτες, μια ώρα μετά την έναρξη της πορείας μας. Διαυχίζουμε το ωραίο χωριό και καταλήγουμε πάνω απ' την πλατεία στο παπάλαιο και γραφικότατο καφενεδάκι του **Ναπολέοντα**, ιδιοκτήτη τέταρτης γενιάς. (Τηλ. ταβέρνας και ξενώνα Ναπολέοντα: 26590 61518). Ο φίλος μας απουσιάζει για ψώνια στα Ιωάννινα, μας υποδέχεται η κυρά - Κατίνα η μητέρα του, καλοσυνάτη και αεικίνητη στα 77 της χρόνια. Μας κερνάει δροσερό νερό και ωραίο ταπουσάκι. Δεν χρειαζόμαστε τίποτε άλλο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Πριν χαθεί το Συρράκο από τα μάτια μας, ανηφοριζόμενε στο λόφο του Αί-Γιώργη. Ατενίζουμε για τελευταία φορά την Αετοφωλιά της Πίνδου, συνοψίζουμε τις εντυπώσεις μας, στέλνουμε χαιρετισμούς και ευχαριστίες στους καλούς μας φίλους, τον δάσκαλο Δευκαλίωνα, τον Παναγιώτη και την Πόπη.

Ο ήλιος χαμηλώνει μέσα στα χρώματα της δύσης, το Συρράκο βυθίζεται στη σκιά, έρχονται στο νου μας τα λόγια του Κρυστάλλη:

**"Πίσω από μακρινές κορφές
ο ήλιος βασιλεύει
και τ' ουρανού τα σύννεφα
χλιες βαφές αλλάζουν".**

Θερμά ευχαριστούμε:

Την **ΠΟΠΗ ΜΠΗΤΣΙΟΥ** και τον σύζυγό της **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΝΤΟΝΤΟΡΟ**, για την αξέχαστη φιλοξενία, τις ομηραντικές πληροφορίες και τις ώρες των περιηγήσεων μαζί μας.

Την καλοσυνάτη **ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΒΑΪΤΣΗ** για όλες τις πληροφορίες της.

Τέλος τον αγαπητότατο δάσκαλο **ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑ ΜΑΝΤΖΙΔΑ**, τόσο για τον θησαυρό των ανεκτίμητων πληροφοριών του, όσο και για τις υπέροχες στιγμές που μας χάρισε με τη συντροφιά του στο Συρράκο.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΚΑΗΣΗΣ: (26510)

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΥΠΡΑΚΟΥ: 53297 (για το καλοκαίρι) και 38490 (για τον χειμώνα)
www.syrrako.gr

Κ.Τ.Ε.Λ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ: 25014

ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ:

26590/61206

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ:

26590/61205

ΔΙΑΜΟΝΗ

ΞΕΝΩΝΑΣ ΜΠΗΤΣΙΟΥ(ΚΑΣΑ ΚΑΛΤΑ)

53540/66210 - 6977/034517

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΞΕΝΩΝΑΣ

"ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟ"

53444/53570

ΕΣΤΙΑΣΗ

"ΣΤΑΥΡΑΕΤΟΣ" (ΕΥΡΙΔΙΚΗ ΒΑΪΤΣΗ):
53296, 38389

"ΤΟ ΣΥΠΡΑΚΟ" (ΣΩΤΗΡΙΑ ΓΑΛΑΝΗ):
53569

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ

(ανάλογα με την ακολουθούμενη διαδρομή)

ΣΥΠΡΑΚΟ-ΙΩΑΝΝΙΝΑ: 53χλμ

ΣΥΠΡΑΚΟ-ΑΘΗΝΑ : (430-480)

ΣΥΠΡΑΚΟ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ : (300-400)

Σημ: 1. Για όσους ταξιδεύουν από Θεσσαλονίκη είναι προτιμότερη η διαδρομή ως το Μέτωπο μέσω Γρεβενών-Μηλιάς, αντί της μακρύτερης και δυσκολότερης μέσω Κατάρας.

Σημ: 2. Για όσους ταξιδεύουν από Αθήνα, συντομότερη και θεαματικότερη είναι η διαδρομή μέσω Άρτας-Ροδανγής-Πραμάντων, αντί της μακρύτερης μέσω Ιωαννίνων.

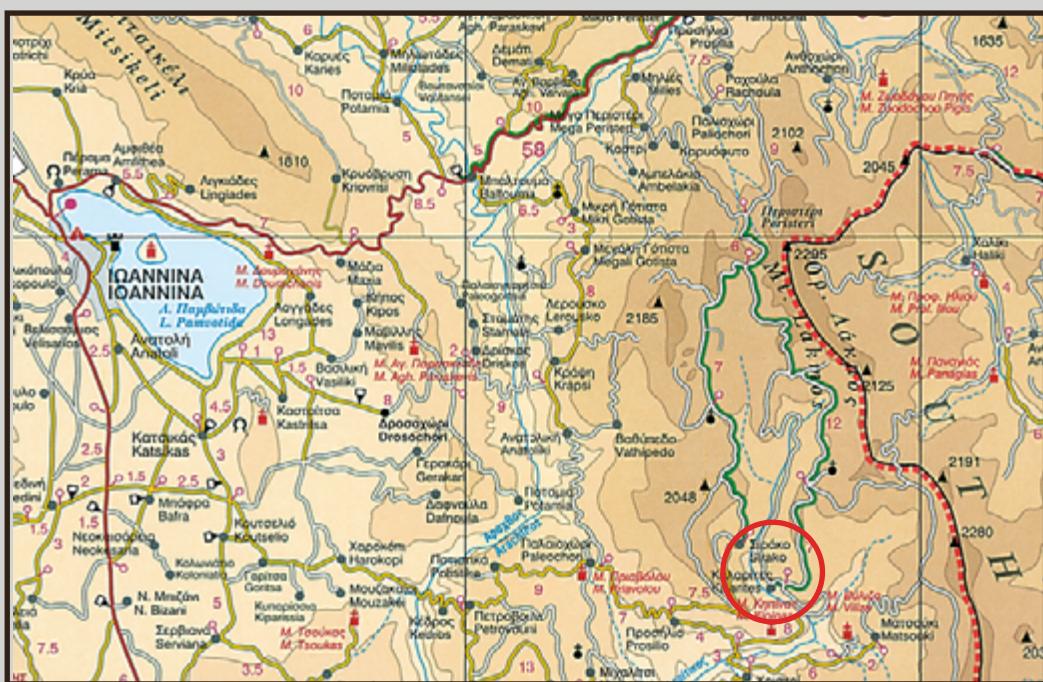
TREKKING HELLAS ΗΠΕΙΡΟΥ: 26510

71703, 74190 epirus@trekking.gr

www.trekkinghellas.gr

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ♦ Κ. Κρυστάλλη, "ΑΠΑΝΤΑ"
- ♦ Ι. Λαμπρόδου, "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ", εκδ. Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1993
- ♦ "ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΠΡΑΚΟΥ" (υπό έκδοσιν) εκδ. Πνευματικό Κέντρο Συρράκου (από ομάδα ερευνητών).

Τμήμα του χάρτη Ηπειρος - Θεσσαλία 1 : 250.000 των ROAD EDITIONS

